

Naar een effectieve en transparante top- sportstructuur in het mbo

Analyse, advies en implementatie

Paul Duijvestijn
Stella Blom

Naar een effectieve en transparante topsportstructuur in het mbo

Analyse, advies en implementatie

Amsterdam, 8 oktober 2008

Paul Duijvestijn
Stella Blom

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	3
1.2	Vraagstelling	3
1.3	Aanpak	4
1.4	Opbouw van het rapport	6
2	Topsport in het mbo: situatie en knelpunten	7
2.1	Mbo-instellingen met topsportbeleid in beeld	7
2.2	Topsportleerlingen op het mbo in beeld	11
2.3	Knelpunten en belemmeringen	16
3	Naar een optimale combinatie topsport en mbo	19
3.1	Wet- en regelgeving	19
3.2	Landelijke coördinatie en afstemming	23
3.3	Samenwerking tussen onderwijs en sport	27
4	Implementatie 'Mbo LOOT'	30
Bijlage 1	Aanmeldingsformulier pilot 'Mbo LOOT'	32
Bijlage 2	Intakeformulier Individuele begeleiding	33
Bijlage 3	Geraadpleegde literatuur	37
Bijlage 4	Overzicht respondenten	38

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In een land dat een topsportklimaat nastreeft is afstemming tussen onderwijs en topsport een must. Sport en studie komen immers in dezelfde levensfase tot wasdom. Topsporters en sporttalenten moeten de mogelijkheid hebben om hun talenten te ontwikkelen en óók goed onderwijs te volgen. Voorkomen moet worden dat het één ten koste gaat van het ander: talenten die hun eigen top in de sport niet halen, die hun studie niet afmaken en/of na afloop van hun sportieve carrière niets hebben om op terug te vallen. Er zijn steeds meer goede voorbeelden van onderwijsinstellingen, die topsporters en talenten de mogelijkheid bieden om hun studie te combineren met intensieve sportbeoefening. Dat geldt vooral voor het voortgezet onderwijs, waar zogenaamde LOOT-scholen¹ structurele en onderling vergelijkbare voorzieningen bieden voor topsporters en sporttalenten. Denk daarbij aan een flexibel rooster dat ruimte laat voor trainingen en wedstrijden, (gedeeltelijke) vrijstellingen voor bepaalde vakken, uitstel of aanpassing van huiswerk en repetities, de mogelijkheid om het examen over twee schooljaren te spreiden en/of extra begeleiding bij en voorzieningen voor het wegwerken van eventuele achterstanden.

Ook in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) werken inmiddels diverse instellingen aan het verbeteren van de combinatie onderwijs en topsport. Van de 70 mbo-instellingen² die Nederland telt hebben zich inmiddels 24 aangesloten bij het zogenaamde Topsportcoördinatorenoverleg; een periodiek overleg, georganiseerd door het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad, dat vooral bedoeld is om ervaringen uit te wisselen. Sommige van deze 24 instellingen hebben al langere tijd een topsportregeling en bieden speciale faciliteiten voor topsporters en sporttalenten, andere zijn er net mee gestart.

Om de combinatie topsport en mbo te versterken en de samenhang hierin te bevorderen hebben NOC*NSF, het ministerie van VWS en de MBO Raad in 2007 het initiatief genomen voor een pilot 'Mbo LOOT'. DSP-groep heeft deze pilot begeleid. In deze rapportage zetten we uiteen uit welke onderdelen de pilot bestaat, wat het heeft opgeleverd en heeft duidelijk gemaakt en welke vervolgstappen nodig zijn. Dit alles met als doel om toe te werken naar een effectieve en transparante structuur voor topsport in het mbo.³

1.2 Vraagstelling

In het verlengde van voorgaande luidt de centrale vraag, die door middel van de pilot 'Mbo LOOT' moet worden beantwoord, als volgt:

Noot ¹ LOOT staat voor Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport. Anno 2008 zijn er in Nederland 24 erkende LOOT-scholen.

Noot ² De instellingen verschillen enorm wat betreft grootte en aantal locaties. ROC's in de grote steden hebben soms wel 30.000 studenten en cursisten verspreid over een groot aantal vestigingsplaatsen. AOC's en vakscholen hebben gemiddeld ongeveer 2.000 studenten.

Noot ³ De LOOT-structuur, zoals het voortgezet onderwijs die kent, dient hierbij als voorbeeld. Tegelijk moet worden beseft dat er wezenlijke verschillen bestaan tussen het voortgezet en het middelbaar beroepsonderwijs, en dat het mbo dus een eigen aanpak behoeft.

Welke maatregelen en vervolgstappen zijn nodig, wenselijk en haalbaar om te komen tot een effectieve en transparante structuur voor topsport in het mbo?

Specifieke aandachtsgebieden in de pilot zijn: knelpunten en succesfactoren, eisen en criteria, wet- en regelgeving en organisatie en financiering. Binnen deze aandachtsgebieden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

Knelpunten en succesfactoren

- Wat blijken kritische succes- en faalfactoren in mbo-instellingen, die reeds ervaring hebben met topsportbeleid en het faciliteren van topsporters?
- Wat en hoe kan van deze ervaringen worden geleerd?

Eisen en criteria

- Welke kwaliteitseisen dienen te worden gesteld aan topsport- c.q. LOOT mbo's?
- In welke meetbare criteria zijn deze eisen om te zetten?

Wet- en regelgeving

- Welke knelpunten zijn er in wet- en regelgeving in relatie tot de eisen die worden gesteld aan 'Mbo LOOT'?
- Welke aanpassingen of oplossingen zijn hiervoor wenselijk en mogelijk?

Organisatie en financiering

- Hoe kan de organisatie van 'Mbo LOOT' worden opgetuigd?
- Wat zijn de te verwachten initiële en jaarlijkse kosten voor de landelijke organisatie van 'Mbo LOOT'?
- Welke financieringssysteem voor 'Mbo LOOT' kan worden gehanteerd?

1.3 Aanpak

De pilot 'Mbo LOOT' bestaat uit drie, samenhangende, onderdelen:

- 1 Monitoren van 6 mbo-instellingen met topsportbeleid.
- 2 Documentenanalyse.
- 3 Gesprekken met betrokkenen en sleutelorganisaties.

Ad 1. Monitoren van 6 mbo-instellingen met topsportbeleid

Om zicht te krijgen op knelpunten, kritische succesfactoren, wensen en behoeften aangaande (het bevorderen van) de combinatie topsport en mbo zijn zes mbo-instellingen met faciliteiten voor topsporters een half jaar lang – van januari tot en met juni 2008 – intensief gevolgd: Landstede (Zwolle), Zadkine (Rotterdam), ROC van Amsterdam (Cruiff College), Koning Willem I College ('s-Hertogenbosch), Rijn IJssel (Arnhem) en Alfa College (Groningen).

Van in totaal 18 inschrijvingen⁴ voldeden deze zes instellingen het beste aan

Noot 4 Alle mbo-instellingen in Nederland zijn november 2007 aangeschreven met het verzoek om zich in te schrijven voor de pilot 'Mbo LOOT'. 18 Instellingen retourneerden het inschrijfformulier: zie bijlage 1.

de opgestelde basis- en aanvullende criteria.⁵ Deze selectie staat volledig los van een eventuele selectie in de toekomst van mbo-instellingen voor een officiële 'topsportbegeleidingsstatus'. In de communicatie richting de geselecteerde én niet-geselecteerde instellingen is dat ook nadrukkelijk vermeld. De pilot 'Mbo LOOT' heeft een 'onderzoeksstatus': het doel is om ervaring op te doen en 'te leren van'. De zes geselecteerde mbo-instellingen zijn gevolgd en geanalyseerd door inzet van de volgende methoden:

- a. Twee interviewrondes⁶:
  - Bij de start van de pilot 'Mbo LOOT' (januari 2008): de nadruk lag in deze fase op het in kaart brengen van de huidige situatie en knelpunten rond de combinatie mbo-studie en topsport. Onderwerpen zijn onder meer: toelatingseisen en aantallen topsporters en talenten; faciliteiten, voorzieningen en begeleiding; organisatie, beleid, draagvlak, borging en financiën.
  - Aan het eind van de pilotperiode (juni 2008): in deze fase ging het vooral over wensen en verwachtingen ten aanzien van de toekomst: aan wat voor structuur bestaat behoefte en wat is hiervoor nodig?
- b. Twee uitwisselings- c.q. discussiebijeenkomsten met de topsportcoördinatoren van de zes mbo-instellingen:
  - Halverwege de pilotperiode (maart 2008): hier stond de knelpuntenanalyse centraal.
  - Na afloop van de pilotperiode (eind juni 2008): tijdens deze bijeenkomst is ingezoomd op en gediscussieerd over wensen en ideeën ten aanzien van het vervolg c.q. de toekomst van topsport en mbo.
- c. Documentenanalyse: voor zover aanwezig is voorts gebruik gemaakt van relevante documenten van de pilot-instellingen, zoals topsportbeleidsplannen, -regelingen en dergelijke.

Ad 2. Documentenanalyse

Tevens is een beperkte literatuurstudie naar topsport en onderwijs (mbo) uitgevoerd. Vooral is gebruik gemaakt van bevindingen en informatie uit de volgende twee studies:

- Duijvestijn, P. en S. Blom (2008). *Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs*. Amsterdam: DSP-groep.
- Felix, C. en S. Karsten (2006). *Potentiële topsporters in het mbo*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Zie bijlage 3 voor het volledige overzicht van geraadpleegde literatuur.

Ad 3. Gesprekken met betrokkenen en sleutelorganisaties

Noot 5 De basiscriteria vormden minimale criteria: gezien de korte looptijd van de 'pilots' waren we op zoek naar mbo-instellingen, die al de nodige ervaring hadden met het begeleiden en faciliteren van topsportleerlingen en sporttalenten. Basiscriteria waren onder meer: aanwezigheid van een topsportcoördinator en topsportbeleidsplan (of –regeling), aantoonbaar commitment van het College van Bestuur, daadwerkelijke begeleiding van minimaal 10 topsporters. De aanvullende criteria hadden tot doel een zekere diversiteit in de pilots te garanderen: gezocht werd naar verschillen (in grootte, vorm enz.). Voorts werd voorrang verleend aan instellingen met bijzondere c.q. succesvolle aanpakken.

Noot 6 De topsportcoördinatoren vormden het centrale aanspreekpunt binnen de zes instellingen, maar om een compleet beeld te verkrijgen zijn ook gesprekken gevoerd met bestuurders (CvB), directies en topsportstudenten.

Een belangrijke voorwaarde van een effectieve en transparante topsportstructuur voor het mbo is draagvlak bij diverse betrokken partijen. Om die reden en ook ter verdieping zijn gesprekken gevoerd met de ministeries van VWS en OCW, NOC*NSF, het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad en stichting LOOT. Tevens is het Topsportcoördinatorenoverleg van het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad enkele malen bezocht en geïnformeerd.

Ten behoeve van draagvlak, expertise en implementatie is daarnaast een klankbordgroep ingesteld, met daarin vertegenwoordigd NOC*NSF, de MBO Raad, de Atletencommissie, een sportbond (KNSB) en de ministeries van OCW en VWS. De klankbordgroep heeft de functie van '(mee)denktank' en is drie maal bijeengekomen.

Zie bijlage 4 voor het overzicht van respondenten van en betrokkenen bij de pilot 'Mbo LOOT'.

1.4 Opbouw van het rapport

De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 gaat in op de huidige situatie rond topsport in het mbo. Het geeft de feitelijke stand van zaken op dit gebied weer en zet de belangrijkste knelpunten op een rij. Dit hoofdstuk is vooral gebaseerd op de ervaringen die zijn opgedaan bij de zes mbo-instellingen van de pilot 'mbo LOOT', maar waar mogelijk trekken we dit ook breder.

In hoofdstuk 3 zoeken we naar oplossingen: welke maatregelen zijn nodig, wenselijk en ook haalbaar om de combinatie topsport en mbo beter mogelijk te maken en hoe kijken de verschillende betrokken partijen hier tegenaan? In het verlengde hiervan zet DSP-groep in dit hoofdstuk haar advies en aanbevelingen uiteen.

Hoofdstuk 4 gaat tenslotte in op de implementatie. De vraag die hier centraal staat is: Welke stappen moeten worden gezet om te komen tot de gewenste situatie? Tevens komt de rolverdeling en planning hierbij aan bod.

2 Topsport in het mbo: situatie en knelpunten

Dit hoofdstuk geeft de huidige stand van zaken weer wat betreft de combinatie topsport en mbo. Achtereenvolgens gaan we in op de mbo-instellingen met topsportbeleid, de topsporters en knelpunten en belemmeringen.

2.1 Mbo-instellingen met topsportbeleid in beeld

24 Van in totaal 70 mbo-instellingen in Nederland, oftewel ruim één op de drie, doet aan topsportondersteuning. Volgens eigen opgave faciliteren zij tezamen 1.000 tot 1.500 topsporters en talenten.⁷

De geboden ondersteuning aan topsporters verschilt van instelling tot instelling, zowel wat betreft vorm als omvang. Grofweg hebben topsporters de keuze tussen drie soorten opleidingen in het mbo:

1. Reguliere mbo-opleidingen.
2. Reguliere mbo-opleidingen, uitsluitend voor topsporters.
3. Specifieke mbo-opleidingen, die opleiden tot het beroep topsporter.

Ad 1. Reguliere mbo-opleidingen

In de eerste plaats kunnen topsporters en sporttalenten zich natuurlijk – net als iedere andere student – gewoon inschrijven voor een reguliere opleiding naar keuze bij een willekeurige mbo-instelling. Niet elke opleiding is echter even geschikt. Vooral opleidingen op het gebied van horeca en zorg laten zich lastig combineren met topsport. Dit in verband met stagetijden en – roosters, alsmede de beperkte 'topsportvriendelijkheid' in deze branches. Relatief veel (potentiële) topsporters volgen een sportopleiding (CIOS, Sport en Bewegen). Die combinatie ligt voor de hand, maar brengt ook een risico met zich mee: diverse betrokkenen geven aan dat het kan zorgen voor fysieke overbelasting.

Zoals gezegd bieden 24 mbo-instellingen in Nederland specifieke faciliteiten voor topsporters. Bij een aantal van deze instellingen beperken die faciliteiten zich tot een of enkele opleidingen. Zo richtte het topsportbeleid van het Alfa College zich tot voor kort uitsluitend op de opleiding Bewegen en Sport. Sinds het studiejaar 2007-2008 zijn de faciliteiten uitgebreid naar andere studierichtingen.

In zijn algemeenheid zijn de faciliteiten van mbo-instellingen met topsportbeleid gericht op het bieden van meer flexibiliteit: waar nodig en mogelijk wordt het lesrooster afgestemd op de sportagenda. Ook bij mbo-instellingen zonder expliciet topsportbeleid gebeurt dat soms wel, maar daarbij is het veel meer afhankelijk van de medewerking en welwillendheid van individuele docenten, alsmede van de assertiviteit en het organiserend vermogen van de sporter zelf.

Ad 2. Reguliere mbo-opleidingen, uitsluitend voor topsporters

Op een aantal plekken in Nederland worden mbo-opleidingen aangeboden, die specifiek en uitsluitend bedoeld zijn voor topsporter. Het gaat hier om de zogenaamde Johan Cruyff Colleges (JCC), die deel uitmaken van een bestaand ROC. Dit geldt voor ROC van Amsterdam, Noorderpoortcollege in Groningen, ROC Nijmegen, Leeuwenborgh Opleidingen in Maastricht en ROC West Brabant in Roosendaal.

Noot 7 Zie paragraaf 2.2 voor een nadere toelichting en specificering.

De Johan Cruyff Colleges hebben als voordeel dat topsportstudenten te maken hebben met gelijkgestemden en de gehele opleiding op hen is ingesteld. Nadeel is dat studenten hier maar twee opleidingen kunnen volgen, namelijk de opleiding Commercieel medewerker sport (niveau 3) en de opleiding medewerker Marketing en Communicatie in de sport (niveau 4). Voor andere studierichtingen kunnen (potentiële) topsporters er niet terecht.

Ad 3. Specifieke mbo-opleidingen, die opleiden tot het beroep topsporter

Het trainingsprogramma van veel (potentiële) topsporters neemt steeds meer tijd in beslag; een trainingsprogramma van 30 uur per week is geen uitzondering. Dit verschilt wel per tak van sport. Om de wereldtop te bereiken moet alles, en dus ook studie en werk, wijken. Meer en meer wordt topsport een beroep. In diverse takken van sport kiezen sporters ervoor om, zodra ze niet meer leerplichtig zijn, zich fulltime te richten op hun sport. In aansluiting op die ontwikkeling is een aantal mbo-instellingen onlangs gestart met een specifieke opleiding voor het vak c.q. beroep topsporter: vanaf het studiejaar 2008-2009 verzorgen het ROC van Amsterdam en Zadkine, in samenwerking met Ajax respectievelijk Feyenoord, een mbo-opleiding 'profvoetballer'.

Voorts is Landstede september 2008 gestart met een specifieke opleiding voor talentvolle en topvolleyballers, -basketballers en -voetballers. Zij kunnen bij Landstede een opleiding volgen op het gebied van sport en bewegen, communicatie en marketing. Het gaat daarbij om een reguliere opleiding, waarin echter ook specifieke elementen van het beroep topsporter zijn opgenomen. Om die reden valt deze opleiding tussen variant 2 en 3 in.

Faciliteiten voor topsporters

Onderwijsinstellingen bieden faciliteiten aan vanuit het uitgangspunt dat het onderwijsprogramma waar mogelijk het sportprogramma volgt. Over het algemeen is trainingsarbeid – en niet status – leidend bij het toekennen van faciliteiten. De topsportcoördinatoren gaan met de topsporters in gesprek, met als doel om het onderwijsprogramma waar mogelijk en nodig aan te laten sluiten op het sportprogramma.

Waar het meestal om draait is een aangepast en zo flexibel mogelijk rooster, met als uitgangspunt het zo min mogelijk missen van lessen. Andere faciliteiten, die onderwijsinstellingen hun leerlingen kunnen bieden, zijn incidenteel vrijaf geven voor toernooien en/of wedstrijden, afstandslernen in plaats van contacturen, vrijstellingen, extra leerlingbegeleiding en het beschikbaar stellen van een laptop. Het aanbieden van vrijstellingen gebeurt slechts weinig, en heeft vooral betrekking op de gymnastieklessen. Voor andere modules geldt dat het lastiger is om met in de sport verworven competenties te voldoen aan de voor de opleiding geformuleerde eisen. Het gaat toch vaak om specifieke vakkennis.

Wat aan ondersteuning en faciliteiten wordt geboden, verschilt sterk van instelling tot instelling. Dit hangt vooral af van de beschikbare menskracht voor de begeleiding van topsporters. Op Zadkine en Rijn IJssel bijvoorbeeld effenen de topsportcoördinatoren al zoveel mogelijk de weg voor topsportleerlingen, voordat zij maar een voet in de school hebben gezet. Dat wil zeggen dat zij de docenten van de betreffende opleiding vooraf informeren en afspraken maken over de ondersteuning. Op veel andere mbo-instellingen wordt een (nog) meer proactieve houding van de leerling verwacht. Er is altijd een aanspreekpunt beschikbaar voor de topsportleerling, maar dan moet hij of zij wel aangeven waar behoefte aan is. Topsportcoördinatoren geven aan dat leerlingen van niveau 3 en 4 en de ouderejaars dit beter kunnen dan leerlingen van niveau 2 en eerstejaars.

Voor alle pilot mbo-instellingen geldt dat de faciliteiten per leerling, dus op maat, worden bepaald. Elke situatie (sport-opleiding-leerling) is immers anders. Tijdens een intakegesprek, waarbij over het algemeen topsportleerling, topsportcoördinator, studiecoach en/of mentor aanwezig zijn, wordt het benodigde pakket bepaald.

Voorwaarde is uiteraard wel dat de topsporters in beeld zijn bij de topsportcoördinator. Ondanks de mogelijkheid bij vijf van de zes pilot-instellingen om op het centrale inschrijfformulier van de instelling aan te geven topsport te beoefenen, komt het met enige regelmaat voor dat er topsportleerlingen tussendoor glippen. Het gevolg is dat docent, leerling en/of ouders niet bekend zijn met het feit dat de instelling faciliteiten heeft voor topsporters en welke dat zijn.

Bedacht moet worden dat - ongeacht de onderwijsvorm en de geboden faciliteiten - topsportstudenten in het mbo uiteindelijk gewoon moeten voldoen aan dezelfde eisen als andere studenten. Ook voor hen geldt de reguliere 850 urennorm en de eis voor praktijkstages.⁸ In de praktijk gaan mbo-instellingen met topsportbeleid hier waar nodig soepel mee om, maar feitelijk overtreden zij in dat geval soms de onderwijsregels. Of zij daarmee weggkomen hangt af van de oplettendheid en vooral medewerking van leerplichtambtenaren: de een gaat daar soepeler mee om dan de ander. Datzelfde geldt voor de kenniscentra, die de stages moeten accrediteren.

De topsportcoördinator

De rol van de zogenaamde topsportcoördinator bij de mbo-instellingen is cruciaal. Naast coördinator is hij of zij vaak ook initiator en motivator. De urenomvang voor deze functie/taak varieert sterk: van 6 uur per week bij het Alfa College tot een fulltime aanstelling bij Zadkine. De hoofdtaak van de topsportcoördinator wordt grofweg omschreven als: "De weg vrij maken voor de topsporter binnen de opleiding, zodat hij/zij studie en topsport kan combineren." Meer concreet gaat het om:

- intern (College van Bestuur, opleidingen) en extern (stagebedrijven e.d.) draagvlak creëren;
- afspraken maken tussen topsporter en opleiding over benodigde faciliteiten;
- ondersteuning bieden aan de topsporter, daar waar zich binnen de opleiding problemen voordoen rond het combineren van studie en topsport.

Vooraf ten aanzien van eerstgenoemde punt speelt de topsportcoördinator een cruciale rol. De topsportcoördinator moet anderen overtuigen en enthousiasmeren om extra moeite te doen en faciliteiten te bieden voor topsportleerlingen. Denk aan een aangepast rooster of onderwijsprogramma en/of extra begeleidingstijd. Vaak start het bij een of enkele opleidingen, schaarst het College van Bestuur (CvB) zich naar aanleiding van positieve ervaringen achter de plannen, en vindt geleidelijk uitbreiding plaats naar andere opleidingen.

Noot 8 Dit in tegenstelling tot geïndiceerde LOOT-leerlingen in het voortgezet onderwijs. Voor hen geldt een aangepaste urennorm (850 in plaats van 1040 uur), de mogelijkheid tot vrijstelling voor bepaalde vakken en de mogelijkheid tot gespreid examen.

Draagvlak en commitment

Draagvlak en commitment zijn nodig op verschillende niveaus. In de eerste plaats moet het College van Bestuur zich expliciet uitspreken vóór topsportbeleid en dit ook opnemen in het strategisch beleid. Niet alleen ten behoeve van de benodigde financiële middelen, maar ook om de positie van de topsportcoördinator in de organisaties te borgen en zijn of haar positie richting (de directies van) opleidingen te versterken.

Dat draagvlak en commitment is bij het CvB van alle zes de pilot-instellingen aanwezig, hoewel de betrokkenheid verschilt: in sommige gevallen vormt aandacht voor talentontwikkeling en topsport een kernpunt voor het CvB en draagt zij dat intern en extern ook uit, in andere gevallen zorgt het CvB voor financiering maar is het verder aan de topsportcoördinator. In dat laatste geval blijkt het lastiger om opleidingen en vervolgens docenten mee te krijgen.

Belangrijk aandachtspunt in dit verband blijkt de informatievoorziening richting opleidingen en docenten. Lang niet altijd is iedereen bekend met de mogelijkheden om topsportleerlingen te begeleiden. Daarin speelt mee dat het verloop onder docenten relatief hoog is in mbo-instellingen.

Wat opvalt is dat alle zes de mbo-instellingen, die betrokken zijn in de pilot 'Mbo LOOT', aangeven dat de pilotstatus een zeer positief effect heeft op het draagvlak. Het is een vorm van erkenning als 'topsport Mbo', die zowel intern als extern deuren opent.

Ook draagvlak bij medescholieren vormt een punt van aandacht, zeker als de topsportleerling als enige topsporter in een klas of opleiding zit. Een topsportleerling is veelal minder vaak aanwezig en heeft het in de ogen van sommige klasgenoten maar makkelijk. Dit kan jaloezie wekken. Dat terwijl medeleerlingen juist een belangrijke rol kunnen spelen waar het gaat om het bijpraten van de topsportleerling over gemiste stof en opdrachten. Om die reden is het belangrijk medeleerlingen te informeren over en te betrekken bij de sportprestaties.

Financiering en kosten van topsportbeleid

Het faciliteren van topsporters is een kostbare zaak, zo benadrukken de pilot-instellingen. Dat weerhoudt deze en andere mbo-instellingen er echter niet van om er toch in te investeren. Het is immers aan de instellingen zelf om daar binnen de lumpsum al dan niet voor te kiezen. De keuze voor topsport wordt op verschillende manieren gelegitimeerd. Inhoudelijke argumenten zijn:

- Voorkomen van schooluitval: topsporters zijn potentiële uitvallers. Door meer flexibiliteit en begeleiding op maat kan uitval worden voorkomen.
- Talentontwikkeling: het onderwijs moet leerlingen de kans geven hun talenten te kunnen ontplooien, ook op het gebied van sport.

Daarnaast is profilering een belangrijke, zo niet de belangrijkste reden om te investeren in topsportbeleid en –ondersteuning. Het is positief voor de beeldvorming van de instellingen. Inzetten op topsport en talentontwikkeling levert veel goodwill op. Bovendien kunnen topsportleerlingen als rolmodel dienen voor andere leerlingen, onder andere in het kader van een breedtesportprogramma.

Zoals gezegd maakt bijna een op de drie mbo-instellingen de keuze om vanuit de lumpsum te investeren in topsport. Als gevolg van de grote verschillen in de geboden faciliteiten voor (potentiële) topsporters lopen echter ook de kosten sterk uiteen.

Veruit de belangrijkste kostenpost vormt de extra personele inzet die de ondersteuning en begeleiding van topsportleerlingen vergt. Voor de pilot-instellingen blijkt het lastig om deze formatiekosten volledig inzichtelijk te maken, aangezien de ondersteuning van topsporters doorgaans deel uitmaakt van het reguliere takenpakket van mentoren, studietoelichters en docenten. Het Koning Willem I College stelt bijvoorbeeld, dat alle leerlingen die extra zorg nodig hebben, die zorg kunnen krijgen. Ook leerlingen met een topsportprogramma kunnen daar aanspraak op maken. Vaak zijn dus alleen in het takenpakket van de topsportcoördinator expliciete topsporturen opgenomen. Hier komt echter langzaam verandering in: Zadkine en Landstede financieren sinds kort ook extra topsportbegeleidingsuren voor mentoren en studietoelichters. Ook Rijn IJssel wil hiertoe overgaan.

Het aantal uren dat een topsportcoördinator ter beschikking krijgt voor de begeleiding van topsportstudenten hangt af van het aantal topsportstudenten. Bij toename van het aantal topsportleerlingen neemt ook de omvang van algemene taken toe. Het aantal benodigde en beschikbare uren hangt daarnaast af van de keuze van het CvB, bijvoorbeeld voor het opstellen van een topsportbeleid voor de school.

Ter indicatie van de totale kosten voor topsportbegeleiding: Zadkine heeft berekend dat *gemiddeld* per topsportleerling 16 uur aan begeleiding nodig is per jaar. Omgerekend komt dat neer op een jaarlijkse kostenpost van ongeveer € 1.000 per topsportleerling. Dat is inclusief kosten voor huisvesting, PR, laptop, conferenties, studietoelichting, als ook de aanstelling van een topsportcoördinator. In het geval van Zadkine gaat dat om een fulltime aanstelling, oftewel circa € 80.000 op jaarbasis. De overige studietoelichting bedraagt in totaal ook 1 fte. Op een totaal van 100 tot 150 topsportleerlingen⁹ komen de totale kosten voor het topsportbeleid van Zadkine uit op circa € 165.000 per jaar.¹⁰

2.2 Topsportleerlingen op het mbo in beeld

Aantal topsporters en –talenten in het mbo

Eerder merkten we al op dat de 24 mbo-instellingen met topsportbeleid volgens eigen opgave tezamen tussen de 1.000 en 1.500 topsporters en sporttalenten faciliteren. Daarbij valt op dat zij ruime toelatingscriteria hanteren. Ter illustratie biedt de hierna volgende tabel een overzicht van het aantal en type topsportleerlingen van de zes pilot mbo-instellingen.

Noot 9 Gemiddeld ondersteunen de pilot-instellingen – volgens hun eigen opgave/definitie – 100 tot 150 topsportleerlingen. In paragraaf 2.2 zullen we echter zien dat het aantal topsportleerlingen sterk afhankelijk is van de definitie die wordt gehanteerd.

Noot 10 Deze becijfering van Zadkine komt in grote lijnen overeen met de kosten binnen het Voortgezet Onderwijs. Daar gaat men uit van ca. € 50.000 per reguliere LOOT-school (op minimaal 40 lootleerlingen per school). In het geval een LOOT-school wordt gekoppeld aan een Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO) gaat de Stichting LOOT uit van een verdubbeling van deze kosten. Dit in verband met een nog grotere nadruk op individueel en gedifferentieerd lesgeven.

Tabel 1 Aantal en type topsportleerlingen pilot mbo-instellingen (eigen opgave)

mbo-instelling	Aantal en status leerlingen met topsportfaciliteiten	Uitzonderingsgevallen
Landstede	54: 10x T1, 34x T2, 8x S2, 2x LTT.	8, waarvan 6 BVO ¹¹ en 2 overig
Zadkine	78: 4x A of B, 74x S1, S2, T1 of T2.	26, waarvan 5 met de hoogste status en 27 BVO
Rijn IJssel Koning Willem I College	35: allen met T1- of S1-status. 78: 3x S1, 3x S2, 10x T1, 12x T2.	10 18 geregistreerde voetballers 15 sporters met te laag niveau
Alfa College	19: 5xT1, 6xT2, 8xS2.	16, waarvan 6 voetballers van BVO's en nog één die voetbal 1 ^e klasse speelt.
ROC van Amsterdam (Johan Cruyff College)	148 ¹² : 2x A, 5x B, 24x T. Voetbal: 4x hoofdklasse, 6x 2 ^e divisie, 2x 1 ^e klasse. 5 Deelnemers niet gespecificeerd.	BVO: 29, met status volgens JCC-criteria: 71.

Wanneer onderwijstijden en trainingstijden met elkaar in conflict (dreigen te) komen, kunnen sporters in aanmerking komen voor de geboden topsportfaciliteiten: dat vormt het gedeelde uitgangspunt van de zes pilot mbo-instellingen. Maar verder verschillen de toelatingscriteria van de pilots onderling sterk. De toelatingscriteria van Landstede en het Johan Cruyff College (JCC) Amsterdam zijn het scherpst geformuleerd.

Zo stelt Landstede als voorwaarde dat de sport erkend dient te zijn door NOC*NSF en dat de sporter een topsportverklaring kan overleggen. Met een topsportverklaring geeft de bond aan dat de sporter de potentie heeft om door te groeien naar een A- of B-status. Belangrijkste voorwaarde voor toelating tot het topsportprogramma is echter of de sporter aantoonbaar problemen heeft sport en opleiding te combineren. Landstede laat leerlingen, die in aanmerking denken te komen voor het Landstede Topsport Traject (LTT), een zogenaamd IB-formulier invullen.¹³ Aan de hand van dat formulier toetst genoemd Olympisch Netwerk de gegevens aan de criteria van de betreffende sport. Dit zijn criteria zoals vastgesteld door de bond in samenspraak met NOC*NSF.

Maar ook bij het JCC en het Landstede Topsport Traject loopt men aan tegen uitzonderingsgevallen. Zo worden talentvolle sporters, die op een hoog niveau presteren, maar geen erkende NOC*NSF sport doen, soms toch toegelaten. Dat geldt bijvoorbeeld voor talentvolle twirlsters¹⁴. Zij krijgen dezelfde faciliteiten als een medeleerling die een erkende sport doet met dezelfde trainingsarbeid.

NOC*NSF hanteert sinds kort een (veel) engere definitie van topsporter en talent. Leidend daarin zijn de prestaties van de sporter of de potentie van het talent in relatie tot de vereiste trainingsarbeid. Talenten moeten, gezien hun leeftijd, prestaties en trainingsintensiteit, een reële kans hebben om door de stromen naar de internationale top. Dat heeft geleid tot drie nieuwe talentprofielen: belofte, nationaal en internationaal talent. Deze nieuwe

Noot 11 BVO staat voor Betaald Voetbal Organisatie.

Noot 12 Het gaat hier om topsportleerlingen van het JCC. Van de overige topsporters op het ROC van Amsterdam (buiten het JCC) is slechts een klein deel centraal in beeld. Naar schatting gaat dit om nog eens circa 150 leerlingen. Met de invoering van een sportdesk, inclusief ROCvA-brede topsportbegeleiding, is het de bedoeling om vanaf het studiejaar 2008-2009 ook deze niet-JCC leerlingen in beeld te krijgen.

Noot 13 IB staat voor Individuele Begeleiding. Het IB-formulier van Landstede is te verkrijgen via de topsportcoördinator of op de website van het Olympisch Netwerk IJssel-Vecht Noord-Veluwe.

Noot 14 Twirlen is een sport waarbij bewegingen worden gemaakt met een baton. De bewegingen zijn meestal dans en gymnastische bewegingen op verschillende soorten muziek.

talentprofielen vervangen in 2008 geleidelijk de oude.¹⁵ Daarin werden sporttalenten nog gecategoriseerd op basis van regionaal of nationaal prestatieniveau, ongeacht het uitzicht op ontwikkeling naar het internationaal prestatieniveau.

De nieuwe profielen hebben geleid tot een veel meer afgebakende groep topsporters en sporttalenten. Volgens cijfers van NOC*NSF (februari 2008) telt Nederland anno 2008 712 topsporters (senioren) en 1685 potentiële topsporters c.q. talenten (junioren): zie tabel 1. Het gaat hier om sporters met een officiële topsport- respectievelijk talentstatus.¹⁶

Tabel 1 Totaal aantal topsporters en talenten in Nederland

	Status	Aantal
Senioren	A:	500
	B:	190
	HP	22
Junioren / talenten	IT	501
	NT	683
	B	501

(bron: NOC*NSF, februari 2008)

Van een deel van deze sporters is de maatschappelijke status bekend. Van de sporters met een talentstatus (IT, NT of B) is dat van 712 sporters in beeld. 43 Van deze 712 talenten volgen een mbo-opleiding. Extrapoleren we dit aantal naar het totaal van 1685 sporters met een talentstatus, dan komen we uit op ruim 100 sporttalenten in het mbo.^{17 18} Daar komt nog een aantal senioren-sporters met A-, B- of HP-status bij. Dit zijn er naar schatting¹⁹ maximaal 30. Deze schatting is exclusief voetbal, dat voorsnog een status aparte heeft.²⁰

Geconcludeerd kan dus worden dat de mbo-instellingen tot op heden een veel ruimere definitie van topsporter en topsporttalent hanteren dan NOC*NSF. Ook regionale toppers en talenten, die veel trainingsuren maken, maar geen uitzicht hebben op internationale prestaties, worden doorgaans meegeteld, evenals sporters in niet door NOC*NSF erkende sporten, profvoetballers en voetbaltalenten. Naar schatting volgen momenteel circa 130 zogenaamde 'statussporters en -talenten' een mbo-opleiding (exclusief voetballers), terwijl 1.000 tot 1.500 sporters en talenten (inclusief voetballers²¹) aanspraak maken op de faciliteiten van de 24 mbo-instellingen met topsportbeleid.

- Noot 15 De nieuwe profielen staan momenteel nog ter discussie. Bonden pleiten voor een iets minder strenge afbakening. NOC*NSF beraadt zich hier nog over.
- Noot 16 Voetballers worden hierin niet meegerekend.
- Noot 17 Aangezien de onderwijssoort c.q. maatschappelijke positie van maar liefst 58 procent van de 1685 sporttalenten voorsnog onbekend is, moeten deze cijfers met de nodige voorzichtigheid worden beschouwd. Het geeft echter wel een indicatie.
- Noot 18 Ook sommige sportbonden houden gegevens bij over de opleiding van hun topsporters. Bonden die aangeven topsporters en -talenten te hebben die een mbo-opleiding volgen zijn: autosport (2), badminton (2), bowling (4), dans (1), handbal (10), karate do (1), korfbal (1), schutters (1), squash (5), triathlon (2), volleybal (2), watersport (4) en zwemmen (6). Echter niet van alle bonden zijn deze gegevens bekend.
- Noot 19 Op de zes pilot mbo-instellingen - die relatief veel topsportleerlingen hebben - zijn in totaal 10 tot 15 A-, B- en HP-sporters actief.
- Noot 20 De 6 pilot mbo-instellingen faciliteren tezamen circa 100 voetballers. Het gaat daarbij voornamelijk om voetballers van betaald voetbal organisaties (ook jeugdelftallen), maar ook om spelers die actief zijn in de hoofdklasse of eerste klasse van het amateurvoetbal.
- Noot 21 Naar schatting maken voetballers een derde tot een vierde deel uit van het totaal aan ondersteunde sporters binnen het mbo.

Kenmerken topsportleerlingen

Topsportleerlingen verschillen van hun leeftijdgenoten: ze zijn minder op hun omgeving gericht en meer op hun eigen ontwikkeling en sportieve prestaties. Om die reden vormen zij vaak een aparte groep binnen de mbo-instellingen en hebben zij vaak niet veel aansluiting met medeleerlingen, zo is de ervaring van betrokkenen in de pilot 'Mbo LOOT'.

Voorts geven zij aan dat de topsportleerlingen, mits goed begeleid, over het algemeen gedisciplineerd werken en goede studieresultaten halen. Door hun sport- en onderwijsprestaties vormen zij een voorbeeldfunctie voor hun studiegenoten. Voetballers vormen hierop echter een uitzondering. Zij zijn vaak niet erg gemotiveerd voor hun studie.

De ervaring is dat de meeste topsportleerlingen hun sport en mbo-studie redelijk tot goed kunnen combineren, mits de mbo-instelling zorg draagt voor tenminste enige flexibiliteit en begeleiding op maat. In de praktijk valt er vaak in overleg met de topsportcoördinator en/of docenten wel wat te regelen. Sporters met een zwaar trainingsprogramma (zoals zwemmen en turnen), die een seizoenssport doen (zoals bobsleeën en skiën) en/of die regelmatig deelnemen aan internationale toernooien (denk aan tennis, tafeltennis en badminton) ondervinden evenwel knelpunten rond het vinden van een passende stage en de norm van 850 contacturen.

Gebruik faciliteiten

Uit onderzoek van het SCO-Kohnstamm Instituut (2006)²² blijkt dat 48 procent van de topsporters en sporttalenten op het mbo gebruik maakt van de faciliteiten die de school biedt. Over de geboden faciliteiten zijn de leerlingen tevreden. Slechts 4 procent van de sporters is van mening dat er op de eigen instelling niet voldoende mogelijkheden zijn om het rooster aan te passen aan de trainingen. Over veel voorkomende faciliteiten, zoals het verzetten van tentamens, het zoeken naar een passende stage en het afstemmen van het school- op het sportrooster, geven de studenten het volgende aan:

- 60% Van de respondenten geeft aan dat er specifieke begeleiding op hun school is om sport met onderwijs te combineren.
- Ruim de helft (55%) van de leerlingen zegt dat tentamens verzet kunnen worden als dat voor de sport nodig is (11% niet, 34% weet niet).
- Bij ruim de helft van de leerlingen wordt bij stage rekening gehouden met trainingstijden (40% weet dat niet of nog niet).
- Bij 46% van de mbo-instellingen kan het stagetempo worden aangepast (8% niet, 46% weet niet).

Ook de topsporters, die wij in het kader van de pilot 'Mbo LOOT' spraken, zijn over het algemeen tevreden over de geboden begeleiding en faciliteiten. Zij geven aan vooral gebaat te zijn bij aanpassingen in het rooster en vrijaf krijgen in verband met wedstrijden en toernooien. Wat er verder voor hen geregeld moet worden, zoals het informeren van docenten en extra overleg en regel, beseffen ze niet allemaal.

Noot 22 Een survey onder 230 topsporters en sporttalenten op mbo-instellingen.

Niet elke topsportleerling heeft behoefte aan dezelfde faciliteiten. Het Johan Cruyff College in Amsterdam onderscheidt drie groepen van min of meer gelijke grootte:

- Een derde van de topsportleerlingen heeft er voldoende aan als het schoolrooster bij de start van elk studiejaar wordt afgestemd op trainingen en wedstrijden.
- Een derde heeft wat intensievere begeleiding nodig; dat komt gemiddeld neer op een gesprek per 3 maanden.
- Een derde van de leerlingen heeft intensieve begeleiding en maatwerk, bijvoorbeeld door afwezigheid langere tijd vanwege toernooien. Het gaat dan onder meer om individuele bijscholing, vervangende opdrachten, intensief e-mailcontact en/of het vinden van een flexibele stageplek.

Uitval

Naar indruk van de topsportcoördinatoren is de uitval onder topsportleerlingen op de zes pilotinstellingen momenteel niet groter, eerder kleiner, dan onder andere leerlingen. Dat heeft, zoals gezegd, te maken met het feit dat topsporters over het algemeen gewend zijn gedisciplineerd te werken. Daarnaast is het een belangrijke preventieve voorwaarde dat de mbo-instellingen rekening houden met het sportprogramma van topsportleerlingen. Als dat niet zou gebeuren zou schooluitval onder topsporters en sporttalenten naar inzicht van betrokkenen veel vaker voorkomen. Voetballers en topsporters op zeer hoog niveau (Olympische Spelen) worden genoemd als specifieke risicocategorie voor uitval. De belangrijkste redenen voor uitval zijn:

- Gedrags- en/of motivatieproblemen, vooral doordat sommige voetballers op jonge leeftijd moeten leren omgaan met de weelde van veel geld.
- Persoonlijke en/of familieomstandigheden. De keuze voor een opleiding gebeurt bijvoorbeeld niet altijd even doordacht, aangezien sport prioriteit heeft. Een leerling is bij een verkeerde studiekeuze eerder geneigd om de opleiding stop te zetten.
- Beëindiging topsportcarrière; terugkeer naar voormalige woonplaats/geboorteland. Dit is eigenlijk geen uitval; leerlingen zetten hun schoolcarrière voor op een onderwijsinstelling dicht bij hun woonplaats of in het land waar zij oorspronkelijk vandaan komen. Zij zaten op een school verder weg vanwege de trainingslocatie.

Financiële situatie topsportleerlingen

De studiebeurs is flexibel. Per maand kunnen studenten besluiten de beurs tijdelijk stop te zetten. Het is wel geregeld en de student moet het in de gaten houden. Binnen de pilot 'Mbo LOOT' zijn we geen studenten tegengekomen die hier gebruik van maken. Topsportcoördinatoren hebben hier weinig zicht op, aangezien studiefinanciering een aangelegenheid is van de student zelf. De topsportcoördinatoren verwachten echter dat het voor topsportstudenten geen optie is om hun beurs tijdelijk stop te zetten, aangezien zij er (deels) financieel afhankelijk van zijn. Alleen A- en HP-sporters krijgen immers een stipendium van NOC*NSF, B-sporters en sporttalenten niet. Een bijbaantje om in de kosten te voorzien is vanwege tijdgebrek niet weggelegd voor het gros van de topsportleerlingen. Zij zijn daarom doorgaans afhankelijk van de bijdrage van sponsors²³, bond²⁴ en/of vooral ouders, zo blijkt onder andere uit een groepsinterview met handbalsters op Papendal.

Noot 23 Een voorbeeld in dit verband is de studietoelage, die studenten aan de Randstad Topsport Academie ontvangen. De Randstad Topsport Academie verzorgt onderwijs op HBO-niveau.
Noot 24 Het verschilt sterk per bond in welke mate onkosten (kunnen) worden vergoed.

2.3 Knelpunten en belemmeringen

In deze paragraaf zetten we de belangrijkste knelpunten op een rij. Daarbij staat het perspectief van de topsportleerling centraal: welke belemmeringen ervaart hij/zij in het combineren van sport en studie? Daarnaast komt ook het perspectief van de mbo-instellingen met topsportbeleid aan bod.

850 Urennorm en stage

Door toenemende trainingsintensiteit in de topsport wordt het organiseren van school om de sport heen een steeds complexere aangelegenheid. Volgens betrokkenen – zowel vanuit het onderwijs als de sport – maakt de 850 urennorm en de verplichte praktijkstages het vrijwel onmogelijk voldoende onderwijsflexibiliteit te bieden aan topsporters en sporttalenten.

De ene tak van sport leent zich beter voor een combinatie met een mbo-studie dan de andere. Vooral sporters met een zwaar trainingsprogramma en/of veel buitenlandse toernooien en wedstrijden, komen in de knel. Andersom gaat de ene opleiding ook beter samen met topsport dan de andere. Vooral opleidingen met veel praktijkgerichte stages, zoals in de sectoren horeca en zorg, zijn problematisch. Ook al omdat werkgevers in deze sectoren over het algemeen niet snel geneigd zijn om mee te werken aan of mee te denken over aanpassing van stageroosters en dergelijke.

Met veel moeite en geregeld weten de mbo-instellingen en topsportstudenten er uiteindelijk meestal wel een mouw aan te passen, maar ideaal is het niet. Zo wordt intensief e-mailcontact met studenten onderhouden tijdens hun buitenlandse reizen en worden gemiste lessen soms ingehaald door een verkort, maar intensief 'bijspijkerprogramma'. Dat zorgt er over het algemeen voor dat topsportstudenten toch voldoende en vaak zelfs goede toetsresultaten behalen. Feit is echter dat in dergelijke gevallen niet wordt voldaan aan de vereiste contacttijd en soms zelfs de leerplichtwet wordt overtreden; of, zoals betrokkenen het ervaren, eenvoudigweg niet *kan* worden voldaan aan de 850 urennorm. Vervolgens is "het elke keer weer hopen dat bij controle niet deze leerlingen er uitgepikt worden", zo geeft een van de topsportcoördinatoren aan. Ook blijken leerplichtambtenaren in de praktijk allemaal anders met deze situatie om te gaan: de een gedooft veel, de ander is veel strenger. Hetzelfde geldt voor de kenniscentra die de stages moeten accrediteren.

Voorbeeld: Hockeyster Koning Willem I College

Op het Koning Willem I College is één van de topsportleerlingen geselecteerd voor het Nederlands Dames Hockeyteam. Zij is 17 jaar, eerstejaars en volgt International Business Studies op niveau 4. Ze heeft de A-status. De leerlinge traint gemiddeld 25 uur per week en besteedt daarnaast circa 10 uur per week aan toernooien, fysiotherapie etc. Door dit intensieve programma kan zij niet aan alle studieverplichtingen voldoen. De school faciliteert haar waar mogelijk met e-learning, ook wordt er een opleiding gezocht die gemakkelijker te combineren valt met haar sport. Door voorbereiding voor Olympische Spelen in Peking mist zij enkele maanden school. Gevolg is dat zij het eerste jaar niet haalt; ze mist namelijk toetsen en examenmomenten en heeft ook geen tijd voor stage.

Grootste knelpunt is dat de leerlinge vanwege de leerplicht wettelijk gezien de opleiding niet een aantal maanden kan stopzetten zonder door te stromen naar betaald werk. Er bestaat evenwel weinig discussie over dat deelname aan de Olympische Spelen voor haar een legitieme reden is om zich tijdelijk totaal op sport te richten. Aangezien er echter geen landelijke wetgeving voor bestaat, kan de school dit alleen oplossen door hiervoor toestemming te verkrijgen van de leerplichtambtenaar.

Voorts is deze leerlinge gebaat bij een andere invulling van haar stage, zoals een vervangende opdracht in het buitenland of in een kortere periode. Ook hier lopen school en leerling echter aan tegen de 850 urennorm en de kosten die met individuele begeleiding gemoeid zijn.

Draagvlak en communicatie

Steeds meer mbo-instellingen hebben topsportbeleid. Toch is dit in veel gevallen nog vooral het 'ding' van de topsportcoördinatoren. Die worden weliswaar door de instelling (i.c. het College van Bestuur) gefaciliteerd om er uitvoering aan te geven, en hun inzet en enthousiasme wordt doorgaans ook gewaardeerd, maar van daadwerkelijk draagvlak binnen alle geledingen van de organisatie is vaak geen sprake. Gezien de schaalgrootte van de meeste mbo-instellingen staan de topsportcoördinatoren voor een moeilijke opgave; zo blijkt het vaak al lastig om er alleen al voor te zorgen dat iedereen intern bekend is met het feit dat er topsportbeleid is. Het gevolg is dat de begeleiding en facilitering van (potentiële) topsporters vaak nog te veel afhankelijk is van de medewerking en welwillendheid van individuele directies, studiecoaches, mentoren en docenten. De een heeft meer met topsport en talentontwikkeling dan de ander; dat heeft gevolgen voor de bereidheid om mee te denken. Ook de assertiviteit en het organiserend vermogen van de sporter zelf speelt een rol. Vaak lukt het sporters uiteindelijk wel om maatafspraken te maken met hun mentor, studiecoach en/of docenten, maar hierin heeft de sporter geen garanties en het kost tijd en energie; tijd en energie die beter besteed kan worden.

Financiën

Zonder maatwerk en extra begeleidingstijd zijn topsportleerlingen potentiële uitvallers. In zekere zin zijn ze te beschouwen als 'zorgleerlingen', zo vinden de mbo-instellingen. Hier zou in de financiering rekening mee moeten worden gehouden. De praktijk is echter dat de extra kosten, die de begeleiding van topsporters en sporttalenten met zich meebrengt, geheel voor rekening komen van de mbo-instellingen zelf (lumpsum). Dat zorgt ervoor dat de mogelijkheden voor een kwantitatieve of kwalitatieve intensivering van het topsportbeleid beperkt zijn. Bij de mbo-instellingen leeft sterk het gevoel dat dit probleem eenzijdig op hun bordje wordt gelegd, zowel door het rijk als door de sport.

Afstemming

De mbo-instellingen met specifieke faciliteiten voor topsporters opereren tamelijk solistisch. Elke instelling volgt zijn eigen weg en heeft zijn eigen topsportbeleid, met als gevolg dat er grote verschillen zijn in omvang en kwaliteit van de faciliteiten.

Een goede eerste stap naar meer afstemming is het zogenaamde topsportcoördinatorenoverleg, dat het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad drie jaar geleden is gestart en waar inmiddels 24 instellingen zich bij hebben aangesloten. Hier worden een paar keer per jaar ervaringen uitgewisseld door de topsportcoördinatoren, maar van daadwerkelijke afstemming is (nog) nauwelijks sprake. Daarvoor is de beschikbare ondersteuning en begeleiding vanuit de MBO Raad te beperkt. Het overleg (een paar keer per jaar) heeft daardoor vooralsnog een (te) vrijblijvend karakter.

Het gebrek aan afstemming heeft een aantal gevolgen. Het zorgt ervoor dat het wiel keer op keer opnieuw wordt uitgevonden, dat het topsportbeleid en de faciliteiten van de diverse instellingen nauwelijks vergelijkbaar zijn, dat het voor sporters onduidelijk is wie wat heeft te bieden en dat het ontbreekt aan een krachtig gezamenlijk geluid vanuit het mbo ten aanzien van topsport en mbo.

Ook is de aansluiting tussen studieprogramma's van mbo-instellingen onderling vaak beperkt. Halverwege de opleiding of in een hogere klas instromen op een andere locatie levert doorgaans veel problemen op.

Voorts geeft stichting LOOT aan dat het gros van de mbo-instellingen met

topsportfaciliteiten nauwelijks contact heeft met LOOT-scholen (voortgezet onderwijs) en/of HBO-instellingen met topsportbeleid in de eigen regio. Van een doorlopende leerlijn van (potentiële) topsporters is dan ook meestal geen sprake. Binnen de pilotselectie kwamen wij positieve uitzonderingen tegen. Landstede heeft bijvoorbeeld een LOOT-school binnen de eigen organisatie. De topsportcoördinator van het Alfa College in Groningen onderhoudt nauw contact met de ALO Groningen; naar verluidt stromen jaarlijks circa 60 topsportleerlingen van het Alfa College door naar deze ALO. Ook andere mbo-instellingen organiseren of nemen deel aan een regionaal overleg om de doorstroom van leerlingen te bevorderen.

Samenwerking tussen onderwijs en sport

Het laatste knelpunt dat in de pilot 'mbo LOOT' naar voren komt, is de moeilijke relatie tussen sport (bonden en Olympisch netwerk) en onderwijs. Nog te veel zijn dat gescheiden werelden. De sport voelt zich volgens de betrokkenen van de mbo-instellingen onvoldoende probleemeigenaar van het onderwerp sport en studie. Van het onderwijs wordt verwacht dat zij de sport volgt: "De praktijk is vaak dat er vanuit de sport eerst naar de agenda van de trainer wordt gekeken, dan naar beschikbaarheid van accommodaties en vervolgens wordt dit 'over de schutting van het onderwijs gegooid', met de boodschap 'Sluit hier maar op aan'." Ook zijn er voorbeelden van bonden, die het trainingsrooster en/of de trainingslocatie wijzigen zonder de betreffende scholen te informeren.

In de meeste gevallen is het de sporter zelf, die de verbindende schakel vormt en afspraken moet maken met onderwijs én sport. De sporter komt dan soms 'tussen twee vuren' te zitten.

Het contact tussen mbo-instellingen en de Olympische steunpunten en sportbonden beperkt zich goeddeels tot het indiceren van topsporters: de sport geeft aan welke leerlingen wel als zodanig zijn aan te merken en welke niet. Maar ook in de manier waarop Olympische steunpunten als ook bonden die rol oppakken bestaan grote verschillen in kwaliteit.

Voorbeeld: waterpoloër Landstede

Een talentvolle waterpoloër van 19 jaar volgt de opleiding Internationale Handel en Groot-handel op niveau 4 bij Landstede. Hij zit in het derde jaar. De leerling speelt waterpolo op eredivisieniveau en maakt ook deel uit van jong oranje. Hij heeft de S1-status. De leerling traint gemiddeld 6 keer per week 2 uur. De trainingstijden verschillen per dag. Daarnaast heeft hij veel toernooien en trainingskampen in het buitenland met jong oranje. Trainingstijden en reistijden sluiten niet aan op de schooltijden.

Een knelpunt waar de leerling tegenaan loopt is dat de opleiding sterk is veranderd, terwijl de sporter er maar één jaar tussenuit is geweest om zich volledig op zijn sport te richten. Hij heeft daardoor problemen met het inhalen van vakken. Om een oplossing te vinden voor deze situatie heeft de school regelmatig overleg en onderhoudt een open communicatie met de deelnemer. De opleiding heeft met hem een traject afgesproken. Om de arbeidsrust verhouding te herstellen heeft deze deelnemer een aantal middagen vrij gehad en structureel de gymlessen niet hoeven volgen in het tweede jaar.

Een structureel probleem voor de watersporter zijn de trainingstijden. School en leerling zijn afhankelijk van de club/bond en het beschikbare zwembad. Dat ligt buiten de controle van de opleiding en de deelnemer.

3 Naar een optimale combinatie topsport en mbo

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op wat er nodig is om de in het voorgaande hoofdstuk behandelde knelpunten rond het combineren van onderwijs en topsport binnen het mbo op te lossen en te komen tot een effectieve en transparante topsportstructuur in het mbo. Uit de pilot 'Mbo LOOT' blijkt dat er in de kern behoefte bestaat op drie vlakken, waarop maatregelen nodig zijn:

1. meer duidelijkheid en flexibiliteit voor topsporters in onderwijswet- en regelgeving;
2. landelijke coördinatie en afstemming op gebied van mbo en topsport; en
3. meer samenwerking tussen sport en mbo.

Aan elk van deze drie thema's wijden we hierna een paragraaf. Daarbij geven we steeds eerst de meningen weer van de belangrijkste betrokkenen, om vervolgens af te sluiten met een beargumenteerd advies.

3.1 Wet- en regelgeving

Veruit het meest genoemde knelpunt op het gebied van topsport en mbo is de wet- en regelgeving. Sporters, topsportcoördinatoren en studiebegeleiders lopen aan tegen de 850 urennorm en de verplichte praktijkstages. Vanuit het mbo als ook vanuit de sport is er dan ook een breed gedeelde behoefte aan meer onderwijsflexibiliteit voor topsportstudenten in het mbo. Gepleit wordt voor een specifieke beleidsregel voor topsporters in het mbo, zoals die ook geldt voor de zogenaamde LOOT-leerlingen in het voortgezet onderwijs. Die laatste groep heeft een lagere urennorm. Vanuit gelijkheidsbeginsel is het onrechtvaardig dat leerlingen in het mbo – deels van dezelfde leeftijd – geacht worden het volledige reguliere mbo-programma te volgen, zo wordt geredeneerd.

De directie Bve²⁵ van het ministerie van OCW stelt hier tegenover dat het mbo al veel onderwijsflexibiliteit kent; veel meer dan het voortgezet onderwijs. De WEB²⁶ biedt niet meer dan een kader en mbo-instellingen en -opleidingen zijn vrij om zelf invulling te geven aan de planning van onderwijs. Die onderwijsflexibiliteit uit zich op de volgende manieren²⁷:

- De 850 urennorm (850 uur begeleidde onderwijstijd per jaar) wordt heel soepel geïnterpreteerd: ook stages tellen mee, evenals afstandsleren. Voorwaarde is dat kan worden aangetoond dat sprake is geweest van contacttijd.

Noot 25 Bve staat voor Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. De organisatie van OCW is ingericht langs onderwijslijnen (PO, VO, Mbo/Bve, HBO, WO). Het gevolg is dat een integraal thema als (top)sport primair bij deze afzonderlijke onderwijsdirecties ligt. Zodoende is de afdeling School en Omgeving van de directie VO verantwoordelijk voor de beleidsregel LOOT, terwijl de afdeling Informatie en Innovatie van de directie Bve aanspreekpunt is voor beleid rond 'topsport en mbo'.

Noot 26 Wet Educatie Beroepsonderwijs.

Noot 27 Bron: Afdeling Informatie en Innovatie van de directie Bve van het ministerie van OCW.

- Opleidingen zijn heel vrij in de roostering van stages: in welk jaar of welke jaren stages plaatsvinden is aan de opleidingen zelf. Ook de omvang van de stagetijd kunnen de opleidingen grotendeels zelf bepalen: voorwaarde is dat de norm van minimaal 20 procent en maximaal 59 procent stagetijd voor BOL en minimaal 61 procent voor BBL wordt gehaald.²⁸
- Mbo-studenten (van 18 jaar en ouder) hebben de mogelijkheid om hun opleiding in deeltijd te volgen of zich in te schrijven voor BBL, om op die manier minder tijd per week aan onderwijs te hoeven besteden (lagere urennorm).²⁹
- Instellingen mogen vrijstellingen verlenen aan leerlingen, indien aantoonbaar kan worden gemaakt dat zij competenties in het kwalificatiedossier (circa 200 in totaal) op andere manieren compenseren. Competentiegericht onderwijs heeft immers als uitgangspunt dat je zowel binnen als buiten de school kunt leren.

In het verlengde hiervan ziet de directie Bve van het ministerie van OCW vooralsnog geen aanleiding om – analoog aan het voortgezet onderwijs – een specifieke beleidsregel voor mbo en topsport in te voeren.

Ook ziet men geen reden om, zoals de pilot mbo-instellingen bepleiten, de bekostiging voor topsportleerlingen te verhogen. Vanuit onderwijsoptiek zijn het geen zorgleerlingen: topsport is een keuze van leerlingen zelf en het is aan de betreffende onderwijsinstellingen zelf om de afweging te maken om hier vanuit de lumpsum wel of niet extra in te investeren.

Advies

Om de ervaren knelpunten rond wet- en regelgeving voor topsporters in het mbo zoveel mogelijk weg te nemen, achten wij maatregelen op drie vlakken noodzakelijk. De noodzaak van de vierde maatregel hangt af van het resultaat van de eerste drie:

- a. Expliciteren en communiceren van wettelijke ruimte en mogelijkheden
- b. Interne maatregelen bij de mbo-instellingen zelf
- c. Financiële tegemoetkoming vanuit de sport
- d. Op termijn: een beleidsregel Mbo LOOT?

Ad a. Expliciteren en communiceren van wettelijke ruimte en mogelijkheden

Het ministerie van OCW stelt dat het mbo bij uitstek veel ruimte biedt voor onderwijsflexibiliteit. De indruk bestaat dat er op dat gebied veel meer mogelijk is voor topsportleerlingen dan de mbo-instellingen nu vaak weten en benutten. Concreet gaat het daarbij vooral om het beter benutten en toepassen van afstandslernen en elders verworven competenties (evc's) in de sport. Bij de mbo-instellingen met topsportbeleid bestaat een breed gedeelde behoefte aan meer duidelijkheid over dergelijke mogelijkheden. Daartoe dient allereerst een document ontwikkeld te worden, waarin de belangrijkste mogelijkheden voor meer onderwijsflexibiliteit voor topsportleerlingen op een rij worden gezet. Dit document moet antwoord geven op vragen als:

- Onder welke voorwaarden telt afstandslernen mee als contacttijd?
- Welke leerervaringen in de sport zijn op te vatten als evc's? Welke aanknopingspunten bieden de beroepsgerichte kwalificatiedossiers en vooral het brondocument 'Leren, Loopbaan en Burgerschap' op dit gebied?

Noot 28 BOL staat voor Beroepsopleidende Leerweg en BBL voor Beroepsbegeleidende Leerweg.
 Noot 29 Nb. Mbo-instellingen ontvangen een lagere bekostiging voor elke andere inschrijving dan BOL.

Een dergelijk document biedt de mbo-instellingen (en sporters) concrete handvatten en kan tegelijk als toetsingskader dienen voor leerplichtambtenaren, examencommissies en expertisecentra. Daarvoor is draagvlak van het ministerie van OCW onontbeerlijk.

Ad b. Interne maatregelen bij mbo-instellingen zelf

De sleutel voor het wegnemen van problemen rond de urennorm en stages ligt gedeeltelijk bij de mbo-instellingen zelf, zo toont een aantal goede voorbeelden aan. Effectieve maatregelen, die een deel van de mbo-instellingen ook nu al toepassen, zijn:

- Mogelijkheid bieden aan topsportstudenten om hun studie meer te spreiden door het jaar heen. Door ook vakantieperiodes te benutten is de 850 urennorm beter haalbaar. Kanttekening is dat de ene sport en vooral opleiding zich hier beter voor leent dan de andere. Bovendien vraagt het om extra flexibiliteit van docenten, extra maatwerk en dus ook extra kosten.
- Topsportstudenten waar nodig en/of mogelijk inschrijven voor deeltijd BOL- en/of BBL-opleiding³⁰, in plaats van een voltijd BOL-opleiding. De lagere urennorm die dan geldt, maakt de combinatie met topsport beter haalbaar. Kanttekening is dat de mbo-instellingen een lagere bekostiging ontvangen voor elke andere inschrijving dan BOL.³¹ Dat terwijl de kosten voor de begeleiding van topsportstudenten vanwege het vereiste maatwerk al relatief hoog zijn voor mbo-instellingen. Dat maatwerk neemt mogelijk nog eens toe voor deeltijd-topsportleerlingen, omdat de reguliere lestijden voor deeltijders vaak samenvallen met trainingstijden. Tenslotte ontvangen deeltijdstudenten geen studiefinanciering, terwijl zij daar vaak wel afhankelijk van zijn voor hun levensonderhoud.
- Investeren in het werven van 'topsportvriendelijke stagebedrijven': bedrijven en organisaties, die bereid zijn om het stagerooster waar nodig aan te laten sluiten op de sportagenda. Vooral in de horeca en zorg is die bereidheid er vaak niet.
- Investeren in communicatie richting en het creëren van draagvlak bij studiecoaches, mentoren en docenten. Het topsportbeleid staat of valt met de medewerking van de diverse geledingen en betrokkenen binnen een mbo-instelling. In veel gevallen laat die medewerking nog te wensen over.

Het zal duidelijk zijn dat deze maatregelen veel van de mbo-instellingen vergen, zowel op organisatorisch als op financieel gebied. Op zichzelf is dat een juist signaal: topsportbeleid is geen vrijblijvende keuze. Niet alle mbo-instellingen met topsportbeleid lijken daar voldoende van doordrongen. Nog te vaak en te veel blijft het een zaak van een of enkele enthousiastelingen, die binnen hun mbo-instelling tegen muren aanlopen. Topsportbeleid doe je er niet een beetje bij, maar is een fundamentele keuze, waar vooral het CvB 100 procent achter moet staan.

Ad c. Financiële tegemoetkoming vanuit de sport

In voorgaande punt is duidelijk geworden dat mbo-instellingen zelf al het nodige kunnen doen om knelpunten rond urennorm en stages gedeeltelijk

Noot 30 Voor topsporters met contracten kan een BBL-opleiding mogelijk uitkomst bieden, omdat leren dan gecombineerd wordt met werken. Voorwaarde is dat zij een betaald contract hebben; dat geldt bijvoorbeeld voor veel voetballers binnen BVO's.

Noot 31 Aan de andere kant leidt het volgen van een voltijdprogramma wellicht ook tot meer uitval en vanwege outputfinanciering heeft dat ook financiële consequenties.

weg te nemen. In praktijk worden genoemde maatregelen echter nog weinig toegepast. De belangrijkste reden hiervoor is het kostenaspect: het begeleiden en faciliteren van topsportleerlingen vraagt ook nu al om individueel maatwerk en dus extra geld, en genoemde maatregelen maken het nóg duurder. Voor het CvB van veel mbo-instellingen met topsportbeleid is dat net een brug te ver. Weliswaar benadrukken de topsportcoördinatoren dat de investeringen in topsportbeleid de instellingen ook veel opleveren, maar die baten zijn grotendeels indirect en niet goed in geld uit te drukken. Het is de vraag wie voor de extra kosten, die nodig zijn voor het faciliteren van topsportleerlingen, moet opdraaien. Nu ligt dat nog eenzijdig bij de mbo-instellingen, die er – vanuit profileringsoogpunt – voor kunnen kiezen om vanuit de lumpsum in topsportbeleid te investeren.³² Ook de sport (ministerie van VWS, NOC*NSF, sportbonden en BVO's) heeft hier evenwel een verantwoordelijkheid in: de sport is er immers bij gebaat dat het onderwijsprogramma zoveel mogelijk wordt afgestemd op het sportprogramma. De sport dient zich dus op te stellen als mede-probleemeigenaar, zeker waar het de sporters met een officiële topsportstatus of talentstatus betreft.³³ De praktijk wijst echter uit dat de mbo-instellingen een veel grotere groep sporters faciliteren. Uiteraard zijn de instellingen daar vrij in, maar vanuit overheid en sport is er geen reden om in de groep niet-statussporters te investeren. Dat is immers niet de groep die – naar verwachting van NOC*NSF en de bonden (de deskundigen bij uitstek op dit terrein) – bijdraagt aan de doelstellingen.³⁴

Ad d. Op termijn: een beleidsregel Mbo LOOT?

Op dit moment valt nog niet te overzien of en zo ja in welke mate de drie hiervoor genoemde maatregelen de belangrijkste knelpunten voor de combinatie topsport en mbo-studie wegnemen. Om dat te kunnen bepalen moeten deze maatregelen (met name 'Ad c.') eerst breed worden geïmplementeerd en uitgetoet. Dat heeft tijd nodig.

Vervolgens is het de vraag of en zo ja welke actie van het ministerie van OCW nog nodig is. Een specifieke OCW-beleidsregel voor topsporters, zoals die er ook is voor LOOT-leerlingen in het voortgezet onderwijs, lijkt een reële optie, want biedt twee belangrijke voordelen. In de eerste plaats kan een beleidsregel zorgen voor een structuur waarop mbo-instellingen en topsportleerlingen kunnen terugvallen en waardoor meer duidelijkheid ontstaat; over wettelijke mogelijkheden en onmogelijkheden, als ook over de groep waarvoor de beleidsregel geldt³⁵. Ten tweede kan een beleidsregel

Noot 32 Volgens het advies van de onderwijsraad (2004) ligt de zorg voor en regie van talentontwikkeling van leerlingen in principe buiten het onderwijs. De georganiseerde sport voert de regie, maar wel kan het onderwijs, voor zover dat past binnen het schoolbeleid en het niet ten koste gaat van het onderwijs, talenten zoveel mogelijk herkennen, stimuleren en zo adequaat mogelijk begeleiden in hun persoonlijke ontwikkeling.

Noot 33 Daarbij is het zaak dat NOC*NSF en bonden de nieuwe profielen nog eens kritisch tegen het licht houden en wellicht iets verruimen. Zo dient rekening te worden gehouden met het feit dat de echte topsporters en grootste sporttalenten voldoende en goede sparringpartners en teamgenoten om zich heen hebben. Ook die groep moet derhalve in de gelegenheid worden gesteld om sport en studie te combineren. Ook voetballers dienen een plek te krijgen.

Noot 34 Kritische kanttekening hierbij is dat de sport op deze manier wel investeert in talentbegeleiding, maar niet in talentontwikkeling. Volgens een deel van de betrokkenen is de kans groot dat de aanwas van HP-sporters gaat stagneren als de groep daar net onder geen facilitering meer krijgt. Wij zijn er hier echter vanuit gegaan dat de bonden en NOC*NSF in staat zijn een goede inschatting te maken van talent en potentie van sporters.

Noot 35 Eventuele regelgeving voor en financiering van topsporters in het mbo zou zich moeten beperken tot een nader te indiceren groep topsporters. Indiceren dient t.z.t. bij voorkeur centraal plaats te vinden (NOC*NSF) aan de hand van een helder statushandboek, dat in samen-

toegevoegde waarde hebben voor de erkenning van topsport in het mbo; een officiële status die van belang is voor het intern (CvB, afdelingen, docenten enz.) en extern (bedrijfsleven enz.) draagvlak in de mbo-instellingen. Maar zoals gezegd is de tijd nu nog niet rijp voor een beleidsregel 'Mbo LOOT'. Niet alleen omdat meer duidelijkheid over de wettelijke ruimte en mogelijkheden nodig is (zie 'Ad c'), maar ook omdat het gezamenlijk geluid vanuit de mbo-instellingen nog onvoldoende krachtig is. In antwoord op dat laatste punt stellen we in paragraaf 3.2 een tweetal maatregelen voor.

3.2 Landelijke coördinatie en afstemming

Een breed gedeelde behoefte bestaat er op het vlak van coördinatie en afstemming. Inmiddels heeft ruim een derde van alle mbo-instellingen extra faciliteiten voor topsporters en sporttalenten, maar ieder gaat hierin gedeels zijn eigen weg. Verschillen tussen instellingen in aanbod en kwaliteit zijn niet inzichtelijk en ook ontbreekt het aan een centraal coördinatiepunt. Het topsportcoördinatorenoverleg – een initiatief van het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad – is een goede eerste stap naar meer coördinatie en afstemming. Dat dit tegemoet komt aan een behoefte staat vast, want de bijeenkomsten worden doorgaans goed bezocht. Tegelijkertijd zijn alle betrokkenen het er echter over eens dat meer nodig is dan een paar keer per jaar kennis en ervaringen te delen.

Advies

Om de coördinatie en afstemming te verbeteren, intensiveren en professionaliseren stellen wij een combinatie voor van twee maatregelen, waarvoor veel draagvlak bestaat:

- a. Oprichting van een centraal coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT'
- b. Ontwikkeling van een kwaliteits- c.q. certificeringssysteem 'Mbo LOOT'

Ad a. Oprichting van centraal coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT'

Een centraal coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT' is een belangrijke randvoorwaarde om te komen tot een effectieve en transparante topsportstructuur in het mbo. Het heeft verschillende functies:

- Aanspreekpunt en belangenbehartiger voor mbo en topsport: de mbo-instellingen met topsportbeleid kunnen op deze manier een gezamenlijk en krachtiger geluid laten horen, zowel richting ministeries (OCW en VWS), NOC*NSF als het Olympisch netwerk.
- Zorg dragen voor doorlopende leerlijnen: overleg en afstemming met Voortgezet Onderwijs (stichting LOOT) en met HBO.
- Ontwikkelpunt: door de krachten te bundelen kunnen op een efficiënte manier innovatieve projecten en aanpakken worden ontwikkeld, bijvoorbeeld op gebieden als afstandsleren, topsport en evc's, opleidingsprofiel (met eigen CREBO-nummer) voor het beroep 'topsporter' enz.
- Informatiepunt: inzicht bieden in (verschillen in) faciliteiten van mbo-instellingen met topsportbeleid.
- Kwaliteitsbewaking: bewaken en toetsen van kwaliteit van topsportbeleid en –faciliteiten binnen mbo-instellingen.
- Structurele kennisdeling: achterhalen en beschikbaar stellen van kritische succes- en faalfactoren.

---

spraak met de bonden tot stand is gekomen. Nu is het indiceren van bijvoorbeeld LOOT-leerlingen in het voortgezet onderwijs nog een gezamenlijke taak van de Olympische Netwerken, maar de praktijk laat zien dat zij hier verschillend mee omgaan.

Formatie en organisatie

Om deze functies op een goede manier in te kunnen vullen achten wij een professionele inzet van 0,8 tot 1 fte op HBO- of universitair niveau noodzakelijk.³⁶ De stichting LOOT (voortgezet onderwijs) dient hierbij als voorbeeld: ook daar is sprake van een professionele inzet van 1 fte. Daarnaast is er voor de voorzitter van het dagelijks stichtingbestuur 0,1 fte beschikbaar. Het bestuur bestaat verder uit vier gekozen leden uit de ledenraad. Deze ledenraad wordt gevormd door een vertegenwoordiger van elk van de 24 LOOT-scholen.

In de loop van 2008 zal de organisatie rond stichting LOOT veranderen. De stichting blijft bestaan, maar de uitvoerende professional zal niet langer in dienst zijn van de stichting zelf. Genoemd professional richt een onafhankelijk landelijk expertisecentrum Onderwijs en Topsport op, met kantoorruimte in Alkmaar. De stichting LOOT zal hier kennis en inzet inhuren. Daarnaast wil het expertisecentrum zich breed gaan inzetten op het vlak van onderwijs en topsport.

Ook het coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT' kan hier dus worden ondergebracht. Dat is de eerste van in totaal vier mogelijke organisatievormen. Voordeel van aansluiting bij het (commerciële) expertisecentrum Onderwijs en Topsport is dat gebruik kan worden gemaakt van de kennis en ervaring van stichting LOOT en dat bovendien directe afstemming kan plaatsvinden tussen LOOT voor het voortgezette en middelbaar beroepsonderwijs en zo gewerkt kan worden aan een doorlopende leerlijn. Nadeel van deze constructie met een commerciële partner is dat het ook kwetsbaar en afhankelijk maakt.

Een tweede mogelijkheid is het coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT' onder te brengen bij het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad. Voordeel daarvan is dat direct kan worden aangesloten bij de bestaande contacten met (de topsportcoördinatoren van) de mbo-instellingen en dat de aan te stellen professional(s) direct in dienst van de MBO Raad kan (kunnen) komen. Nadeel is dat er situaties denkbaar zijn, waarin de rol van het coördinatie- en informatiepunt als kwaliteitsbewaker en beslisser op gespannen voet komt te staan met de rol van de MBO Raad als brancheorganisatie en vertegenwoordiger van de mbo-instellingen.

Een derde mogelijkheid is de oprichting van een zelfstandige stichting 'Mbo LOOT', zoals in de oude situatie van de stichting LOOT (VO). Deze stichting kan dan door de mbo-instellingen zelf worden bestuurd. Voordeel is dat dit zorgt voor korte lijnen, maar nadeel is dat niet kan worden aangesloten op een bestaande organisatie.

Een laatste mogelijkheid is de oprichting van een stichting 'School en Sport' met een bredere scope. Door de 'school en sport'-activiteiten en – projecten³⁷ van diverse partners (KVLO, NOC*NSF, NISB, MBO Raad, VSG) hierin onder te brengen ontstaat integraal beleid. Dit gaat uit van de gedachte dat top- en breedtesport elkaar kunnen versterken. Een ander deel van de respondenten vraagt zich echter af of dit in de praktijk ook zo uitwerkt; het risico bestaat dat aandacht voor het een ten koste van het ander gaat. Bovendien is een brede stichting 'School en Sport' afhankelijk van het draagvlak van de verschillende genoemde organisaties.

Noot 36 De inzet is in beperkte mate afhankelijk van het aantal 'Mbo LOOT'-scholen dat wordt voorzien. De meeste genoemde functies staan daar los van.

Noot 37 Denk onder meer aan: Z@pp zomerspelen, certificering van sportactieve scholen, verkiezing sportiefste school, Olympische educatie, Sport matcht school, Kies voor Hart en Sport, Mission Olympic, het Nederlands Actieplan Sport en Bewegen (NASB), VO LOOT en MBO LOOT.

Welk van de bovenvermelde vier opties voorkeur verdient en wat de financiële consequenties ervan zijn behoeft (beperkt) nader onderzoek. Van primair belang is overigens dát er een informatie- en coördinatiepunt 'Mbo LOOT' met voldoende capaciteit komt. Waar dit punt wordt ondergebracht is van secundair belang.

Hoe dan ook verdient het aanbeveling de mbo-instellingen, die zitting nemen in het topsportcoördinatorenoverleg, nauw te betrekken in het besluitvormingsproces en ook in de uiteindelijke organisatievorm. Een adviesgroep, waarin de mbo-instellingen zelf vertegenwoordigd zijn, is daarvoor een mogelijkheid.

Financiering

Veruit de grootste structurele kostenpost van een op te richten informatie- en coördinatiepunt 'Mbo LOOT' is de inzet van een projectleider (0,8 tot 1 fte). Daarnaast zijn er nog beperkte initiële en bureaunkosten. In totaal gaat het op jaarbasis om een bedrag van naar schatting € 80.000. Dit is exclusief eventuele projectgelden voor de ontwikkeling van innovatieve aanpakken en dergelijke.

Er zijn grofweg twee financieringsmogelijkheden voor de bekostiging van het informatie- en coördinatiepunt 'Mbo LOOT':

1. Aangesloten mbo-instellingen met topsportbeleid dragen jaarlijks een bedrag af.
2. Directe financiering door VWS / NOC*NSF.

In het eerste geval is de hoogte van het bedrag per instelling afhankelijk van het aantal mbo-instellingen dat zich wenst aan te sluiten. Dat heeft twee nadelen. Allereerst is het de vraag of het coördinatiepunt in dat geval nog wel onafhankelijk kan zijn; het coördinatiepunt dient immers ook te bepalen welke instellingen wel/niet voor in aanmerking komen voor de status 'Mbo LOOT' (zie ook 'Ad b'). Bovendien komt het bovenop de (vaak hoge) kosten, die de mbo-instellingen met topsportfaciliteiten toch al hebben.

In de tweede optie – directe financiering door VWS / NOC*NSF – blijft de onafhankelijkheid van het coördinatie- en informatiepunt beter gewaarborgd.³⁸

Ad b. Ontwikkeling van een kwaliteits- c.q. certificeringssysteem 'Mbo LOOT'

Er bestaat veel behoefte aan een transparant en vergelijkend overzicht van de geboden topsportfaciliteiten per mbo-instelling. Op basis daarvan kunnen topsporters en sporttalenten een beter afgewogen keuze maken voor instelling en opleiding. Ook sportbonden en topsportverenigingen kunnen hier dan beter op aansluiten. Hier ligt, zoals gezegd, een belangrijke taak voor het coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT'.

In het verlengde hiervan verdient het vervolgens aanbeveling een kwaliteits- c.q. certificeringssysteem 'Mbo LOOT' te ontwikkelen. Concreet betekent dit

Noot 38 Ter vergelijking: de stichting LOOT combineert beide financieringsconstructies. Alle 24 LOOT-scholen dragen jaarlijks € 2.500 af aan de stichting. Daar tegenover staat dat de jaarlijkse LOOT-subsidie van NOC*NSF onder de 24 LOOT-scholen wordt verdeeld (€ 80.000/24 = € 3.333 per school). Effectiever wellicht zou een rechtstreekse subsidiëring van de stichting LOOT zijn, maar juist de subsidierelatie tussen NOC*NSF en de scholen levert de LOOT-scholen interne en externe status op, zo redeneert de stichting LOOT. In het geval van 'Mbo LOOT' ligt de situatie vooralsnog anders, omdat er nog geen erkende 'Mbo LOOT'-instellingen zijn. De vraag is juist welke mbo-instellingen voor een LOOT-status (en eventuele bijbehorende subsidie) in aanmerking komen. Hier ligt een belangrijke taak voor het op te richten coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT': zie ook 'Ad b.'.

dat mbo-instellingen, die voldoen aan een aantal minimale criteria, in aanmerking komen voor het 'Mbo LOOT'-certificaat. Indien het in de toekomst komt tot een beleidsregel 'Mbo LOOT' kunnen geïndiceerde topsportstudenten hun 'privileges' te gelde maken bij deze instellingen.³⁹

Zolang het echter ontbreekt aan een specifieke beleidsregel 'Mbo LOOT' kan een certificaat in twee andere opzichten van waarde zijn voor de mbo-instellingen. In de eerste plaats is de status, die het met zich meebrengt, naar verwachting van betrokkenen van groot belang voor het interne en extern draagvlak. Eerder merkten we immers al op dat alleen al de status 'pilot Mbo LOOT' intern en externe deuren opent.

In de tweede plaats valt er veel voor te zeggen als de sport gecertificeerde mbo-instellingen enigszins tegemoet komt in de kosten. In paragraaf 3.1 ('Ad b. Financiële tegemoetkoming vanuit de sport') gaven we al aan dat óók de sport immers baat heeft bij en dus mede verantwoordelijk is voor de totstandkoming van op de sport afgestemde onderwijsprogramma's.

Aantal 'Mbo LOOT'-instellingen maximeren?

Belangrijke vraag in dit verband is hoe hoog de lat te leggen. Anders gezegd: aan welke criteria moeten mbo-instellingen voldoen om voor het 'Mbo LOOT'-certificaat in aanmerking te komen? Daarover lopen de meningen uiteen. De grote mbo-instellingen met een relatief omvangrijk topsportbeleid benadrukken het belang van selectiviteit: "Om topsporters goede begeleiding en faciliteiten te kunnen bieden is een bepaalde schaalgrootte, een bepaalde mate van concentratie en volume van topsporters nodig", zo redeneren zij. In dat kader zijn zij van mening dat het aantal mbo-instellingen, dat inzet op topsport, beperkt moet blijven tot vijf à tien, en dat gestuurd moet worden op landelijke spreiding⁴⁰.

De kleinere mbo-instellingen, waar topsportbeleid nog minder ver ontwikkeld is, pleiten juist voor keuzevrijheid bij mbo-instellingen en topsportleerlingen: "Elke instelling moet in principe de keuze kunnen maken om op topsport in te zetten. Dat geeft topsportleerlingen de vrijheid om een instelling te kiezen die bij hem of haar past."

De mbo-instellingen redeneren dus vooral vanuit eigen belang. "Iedereen lijkt bang om buiten de boot te vallen", zo constateert een van de deelnemers aan het topsportcoördinatorenoverleg van de MBO-raad.

Uiteindelijk gaat het er, vanuit het oogpunt van de topsportleerlingen, om dat mbo-instellingen hun de benodigde faciliteiten kunnen bieden. Onzes inziens moet dat dan ook het uitgangspunt van de criteria vormen. Dat impliceert dat er geen maximum wordt gesteld aan het totaal aantal 'Mbo LOOT'-instellingen, maar dat elke mbo-instelling die aan de criteria voldoet in principe in aanmerking komt voor het 'Mbo LOOT'-certificaat. In de praktijk selecteert dit zich naar verwachting vanzelf uit, want op termijn zullen topsportleerlingen kiezen voor de scholen met de beste faciliteiten. En indien het aantal topsportleerlingen bij een instelling onder een kritische grens komt zal de bekostiging van kwalitatief goede topsportfaciliteiten op termijn een probleem vormen.

Noot 39 In beginsel valt er veel voor te zeggen om eventuele wettelijke 'privileges' voor topsporters (bijv. lagere urennorm) direct te koppelen aan geïndiceerde topsportstudenten (en dus niet aan nader te bepalen 'Mbo LOOT'-scholen). In principe moet het immers niet uitmaken *waar* een topsporter onderwijs volgt. In de praktijk echter is niet elk mbo ingericht op topsporters. Een situatie, waarin mbo-instellingen worden gedwongen om het onderwijsprogramma aan te passen als zich een topsportstudent aanmeldt, lijkt niet wenselijk: een instelling moet ook 'nee' kunnen zeggen tegen topsport. Meest acceptabel lijkt dan ook een regeling gekoppeld aan topsportstudenten in het mbo, die zij echter alleen te gelde kunnen maken bij mbo-instellingen die voldoen aan een aantal minimale kwalitatieve basiscriteria, waaruit blijkt dat zij 'topsportminded' zijn. Voorwaarde is dat een dergelijke regeling geen administratieve rompslomp met zich meebrengt.

Noot 40 NOC*NSF voegt daaraan toe, dat koppeling van 'MBO LOOT'-scholen aan de Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's) hierbij voor de hand ligt.

Minimumcriteria

We maken onderscheid tussen minimumcriteria – waaraan een instelling in elk geval dient te voldoen – en aanvullende criteria, oftewel factoren die ook meewegen maar niet uitsluitend zijn.

Belangrijke minimumcriteria zijn in ieder geval:

- De instelling beschikt over een actueel topsportbeleidsplan.
- De instelling beschikt over een duidelijke topsportregeling met heldere toelatingscriteria.
- De instelling beschikt over een topsportcoördinator.
- Per topsportleerling is minimaal 16 uur aan begeleiding op maat op jaar-basis beschikbaar.
- Brede implementatie van het topsportbeleid binnen de mbo-instelling.⁴¹
- Bekendheid met en draagvlak voor topsportbeleid binnen alle geledingen van de organisatie.
- Aantoonbaar commitment van het College van Bestuur.

Tezamen zeggen deze criteria iets over de mogelijkheden, gedrevenheid en bereidheid bij mbo-instellingen om het onderwijsprogramma aan te laten sluiten op het topsportprogramma. Deze criteria dienen nog nader te worden geoperationaliseerd.

Naar schatting zouden op dit moment circa vijf mbo-instellingen in aanmerking komen voor het 'Mbo LOOT'-certificaat, omdat zij aan alle hierboven gestelde criteria voldoen. Nog eens circa tien instellingen zijn, in het licht van deze criteria, op de goede weg.⁴²

Aanvullende criteria, die ook meewegen, zijn:

- Geografische spreiding: de 'Mbo LOOT'-instellingen liggen bij voorkeur verspreid over Nederland.
- Aansluiting bij Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO): in elk CTO dient ook een 'Mbo LOOT'-school aanwezig te zijn.⁴³

3.3 Samenwerking tussen onderwijs en sport

Topsport en onderwijs zijn nog te veel gescheiden werelden, zo blijkt uit de pilot 'Mbo LOOT'. Ten aanzien van het combineren van topsport en onderwijs voelt de sport – bonden, clubs en Olympisch netwerk – zich onvoldoende probleemeigenaar; er wordt verwacht dat het onderwijs het wel regelt. Het gevolg is dat het veelal de sporter zelf is, die de verbindende schakel vormt en afspraken moet maken met sport, maar vooral onderwijs. Dat kost soms (te) veel energie.

Noot 41 Dat impliceert dat topsporters de keuze hebben uit een groot aantal opleidingen binnen een 'Mbo LOOT'-instelling. Een beperkt aantal opleidingen kan worden uitgesloten, mits goed beargumenteed en duidelijk gecommuniceerd.

Noot 42 Deze schattingen zijn gebaseerd op de inschrijvingen voor de pilot 'Mbo LOOT', die eind 2007 zijn ingestuurd. Op deze plaats is het belangrijk te benadrukken dat de hier bedoelde instellingen niet een op een overeenkomen met de geselecteerde pilot-instellingen. Voor de pilot 'Mbo LOOT' is immers niet uitsluitend geselecteerd op de hier genoemde criteria, maar is ook gezocht naar verschillen (in grootte, vorm enz.) en naar bijzondere aanpakken.

Noot 43 NOC*NSF en VWS zijn bezig met het realiseren van een aantal Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO), waar talenten op één locatie kunnen trainen, studeren en wonen. De hele kolom van voortgezet onderwijs, mbo, hbo en universiteit moet hier in de naaste omgeving aanwezig zijn en bereidheid tonen om het onderwijsprogramma aan te passen aan de eisen van de sport. Met de realisering van een beperkt aantal CTO's (gedacht wordt aan vier) ontstaat clustering van topsporters. Dat heeft diverse voordelen. Onder meer biedt het financiële ruimte voor het aanstellen van topsportcoördinatoren, die verbindingen kunnen leggen tussen onderwijs en sport, maar ook voor medische en mentale begeleiding.

Advies

Om de samenwerking tussen mbo-onderwijs en sport te bevorderen stellen wij een tweetal maatregelen voor:

- a. Financiële tegemoetkoming vanuit de sport
- b. Loopbaanbegeleiding voor geïndiceerde topsporters en talenten

Ad a. Financiële tegemoetkoming vanuit de sport

Deze eerste maatregel is al eerder aan bod gekomen, namelijk bij wet- en regelgeving in paragraaf 3.1, ad b. We volstaan hier dus met een samenvatting, waarbij we vooral inzoomen op het samenwerkingsaspect.

Het begeleiden en faciliteren van topsportleerlingen vraagt om individueel maatwerk en is dus kostbaar. Deze extra kosten komen nu nog eenzijdig voor rekening van de mbo-instellingen. Dat terwijl de sport mede-probleemeigenaar is: ook de sport heeft immers baat bij een onderwijsprogramma, dat is afgestemd op het sportprogramma. De sport⁴⁴ dient hierin dan ook haar financiële verantwoordelijkheid te nemen; dat wil zeggen dat zij meebetaalt aan de extra onderwijsfaciliteiten voor de door de sport zelf geïndiceerde topsporters en sporttalenten.⁴⁵

Deze financiële betrokkenheid kan tevens de inhoudelijke betrokkenheid van de sport bij het onderwijs van topsporters en sporttalenten vergroten. Er ontstaat meer reden en ruimte voor samenwerking, afstemming en het wederzijds uitwisselen van verwachtingen.

Ad b. Loopbaanbegeleiding voor geïndiceerde topsporters en talenten

Om de samenwerking en afstemming tussen onderwijs en sport te bevorderen en te voorkomen dat de sporter tussen twee vuren komt te zitten, is er behoefte aan een intermediair: een (loopbaan)adviseur, die de sporter hierin begeleidt, die met hem of haar meedenkt, en die zowel voor onderwijs als sport aanspreekpunt vormt en genoemde samenwerking kan bevorderen. Deze loopbaanbegeleider heeft een rol richting sporter, sport én mbo-instellingen. Taken zijn onder meer:

Richting de sporter

- aandacht voor en stimuleren van het volgen van een opleiding;
- meedenken over keuze van onderwijsinstelling en opleiding;
- begeleiden bij het vinden van balans tussen onderwijs en sport;
- contactpersoon voor vragen over combinatie sport en onderwijs, vanuit sport dan wel vanuit onderwijs;
- aandacht voor zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de sporter (voorkom 'pamperen').

Richting de sport

- benadrukken van belang van het volgen van een opleiding door sporter;
- aanspreekpunt voor verwachtingen/wensen van sport richting onderwijs;

Noot 44 NOC*NSF is de primaire vertegenwoordiger van de sport, maar ook bonden en clubs (denk vooral aan BVO's!) kunnen een financiële bijdrage leveren. Voorts is het ministerie van VWS de logische subsidiegever richting NOC*NSF voor 'Mbo LOOT'.

Noot 45 Zie paragraaf 3.1, voetnoot 28. Voordeel is dat het om een overzichtelijke groep gaat: naar schatting beschikken 130 leerlingen in het mbo over een topsport- of talentstatus. Voetballers komen hier nog bij, maar hier zouden de BVO's hun financiële verantwoordelijkheid richting het onderwijs kunnen c.q. moeten nemen. Per geïndiceerde topsportleerling gaat het om een bedrag van circa € 1.000 voor extra/aangepaste onderwijsfaciliteiten en –begeleiding, zo wijzen de pilots uit (zie paragraaf 2.1).

- stimuleren van en meedenken over afstemming sport- op onderwijsprogramma, bijvoorbeeld:
  - trainingen voor 9.30 uur of na 14.30 uur;
  - trainingsschema's bekend bij aanvang schooljaar;
  - aandacht voor opleiding van de topsporter bij overplaatsing naar andere trainingslocatie;
  - meer contact over prestaties van de leerling, zowel op school als binnen de sport.

Richting mbo-instellingen

- stimuleren van en meedenken over afstemming onderwijs- op sportprogramma;
- aanspreekpunt voor verwachtingen/wensen van onderwijs richting sport;
- waar nodig betrokkenen uit sport en onderwijs samenbrengen.

De omvang van de loopbaanbegeleiding zal per situatie verschillen, want hangt af van de persoonlijke situatie en competenties van de sporter, de tak van sport, het type opleiding en vooral de medewerking van de betreffende onderwijsinstelling en sportbond/club. In de meeste gevallen zal een jaarlijks startgesprek voor aanvang van het schooljaar en een evaluatiegesprek tussentijds volstaan. Het gaat daarbij om door de loopbaanadviseur geïnitieerde gesprekken met zowel sporter, onderwijsinstelling als sportbond/club. Het ligt voor de hand om ook deze intensieve vorm van loopbaanbegeleiding te beperken tot de geïndiceerde topsporters en sporttalenten. Voordeel is dat het dan om een overzichtelijk aantal gaat.

Het Olympisch Netwerk lijkt op voorhand de meest geëigende speler om de taken op het gebied van loopbaanbegeleiding op zich te nemen. NOC*NSF heeft een cruciale rol in het organiseren van een goede ondersteuningsinfrastructuur voor topsporters en talenten in Nederland. Zij heeft onder andere tot taak te zorgen voor een lokaal dekkend faciliteiten-netwerk. Daartoe beschikt NOC*NSF over regionale Olympische Netwerken. Deze spelen een steeds belangrijke rol in de individuele begeleiding en ondersteuning van (potentiële) topsporters. Zie ook het Masterplan Talentontwikkeling. Loopbaanbegeleiding behoort, kortom, ook nu al tot het takenpakket van de Olympische Netwerken. In de praktijk blijkt de omvang, invulling en kwaliteit echter sterk te verschillen van netwerk tot netwerk. Hier dient vanuit NOC*NSF meer op te worden gestuurd en afgerekend, financieel, maar ook inhoudelijk via onder meer deskundigheidsbevordering.

Positief voorbeeld is het Olympisch Netwerk IJssel-Vecht / Noord-Veluwe. Afstemming tussen onderwijs en sport krijgt hier veel aandacht, zo blijkt al uit het Intakeformulier Individuele begeleiding, dat zij topsporters en sporttalenten voorleggen: zie bijlage 2.

4 Implementatie 'Mbo LOOT'

Om toe te werken naar een effectieve topsportcultuur en –structuur in het middelbaar beroepsonderwijs is in hoofdstuk 3 een aantal concrete maatregelen benoemd. Vanzelfsprekend hangen deze maatregelen nauw met elkaar samen en moet daar in de planning rekening mee worden gehouden. Dit hoofdstuk bevat een stappenplan, waarin de verschillende maatregelen zijn geprioriteerd. Tevens is per stap aangegeven welke partijen naar inzicht van DSP-groep primair aan zet zijn. Op die manier wordt duidelijk welke stappen voor de invoering van 'Mbo LOOT'-structuur onzes inziens moeten worden gezet, in welke volgorde en door wie.

Het betreft hier overigens geen blauwdruk: in de uitvoering kan blijken dat het beter of logischer is om andere partijen te betrekken en/of stappen eerder of later op te pakken. Ook kan blijken dat het nodig is om nieuwe stappen c.q. maatregelen in te passen dan wel stappen te schrappen. Voor stap 9 geldt op voorhand dat de noodzaak van deze stap afhangt van de resultaten van eerdere stappen.

Schema 3 Stappenplan implementatie 'Mbo LOOT'

Stap	Maatregelen/acties	Sleutelorganisatie(s) c.q. initiatiefnemer
1	Oprichting van centraal Coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT'. Zie § 3.2, ad a.	NOC*NSF en MBO Raad
2	Ontwikkeling van kwaliteit- /certificeringssysteem 'Mbo LOOT'. Zie § 3.2, ad b.	Coördinatiepunt 'Mbo LOOT' in oprichting
3	Onderzoeken van huidige wettelijke ruimte en mogelijkheden voor afstandsleren en evc's in de sport. Zie § 3.1, ad c.	Coördinatiepunt 'Mbo LOOT' i.o. i.s.m. ministerie van OCW.
4	Breed communiceren van wettelijke ruimte en mogelijkheden voor afstandsleren en evc's in de sport. Zie § 3.1, ad c.	Coördinatiepunt 'Mbo LOOT' i.o. i.s.m. ministerie van OCW.
5	Communiceren van mogelijke interne maatregelen bij de mbo-instellingen zelf. Zie § 3.1, ad a.	Coördinatiepunt 'Mbo LOOT' i.o.
6	Centraal indiceren van topsporters aan de hand van een helder statushandboek. Zie § 3.1, ad d.	NOC*NSF i.s.m. bonden en Olympisch netwerk
7	Ontwikkelen van financieringsregeling t.b.v. aangepaste/extra onderwijsfaciliteiten voor geïndiceerde topsporters. Zie § 3.1, ad b / § 3.3, ad a.	NOC*NSF i.s.m. Coördinatiepunt 'Mbo LOOT' i.o.
8	Loopbaanbegeleiding voor geïndiceerde topsporters. Zie § 3.3, ad b.	NOC*NSF i.s.m. Olympisch Netwerk.
9	Eventuele uitwerking en invoering beleidsregel 'Mbo LOOT' (afhankelijk van resultaten stap 3, 4 en 5). Zie § 3.1, ad d.	Initiatief: ministerie van OCW i.s.m. Coördinatiepunt 'Mbo LOOT'

Bovenstaand schema maakt duidelijk dat een bepalende, want initiërende rol is weggelegd voor NOC*NSF en de MBO Raad: zij dienen gezamenlijk afspraken te maken voor de oprichting van een centraal coördinatie- en informatiepunt 'Mbo LOOT'. Dat is een cruciale eerste stap om te komen tot

een effectieve 'Mbo LOOT'-structuur. Op die manier immers wordt een kar-
trekker gecreëerd voor het vervolg van het traject.

De financiering van 'Mbo LOOT' is een gezamenlijke verantwoordelijkheid
van de sport (vertegenwoordigd door NOC*NSF), de mbo-instellingen (ver-
tegenwoordigd door de MBO Raad) en het ministerie van VWS. Om die re-
den is het aan te bevelen om ook VWS vanaf het begin te betrekken bij de
gesprekken over de oprichting van een 'Mbo LOOT'-structuur.

Planning

Het zal duidelijk zijn dat de implementatie van het volledige stappenplan
'Mbo LOOT' tijd nodig heeft. Eventuele invoering van een beleidsregel 'Mbo
LOOT' valt op zijn vroegst in het studiejaar 2010-2011 te verwachten. Met
de overige stappen kunnen de sleutelorganisaties echter al in het lopende
studiejaar aanvangen. Daarvoor geldt: hoe eerder hoe beter. Het Mbo-veld
in het algemeen en de deelnemers aan de pilot 'Mbo LOOT' in het bijzonder
dringen aan op snelle besluitvorming. De tijd is er nu rijp voor, zo geven zij
aan: als gevolg van de pilot 'Mbo LOOT' staat het onderwerp op de agenda
en is de voedingsbodem aanwezig. Bovendien moeten de mbo-instellingen
er rekening mee kunnen houden in hun planontwikkeling.⁴⁶

Noot 46 De mbo-instellingen starten al in november 2008 met het verzorgen van voorlichtingen over
studiemogelijkheden en bijbehorende (topsport)faciliteiten in het schooljaar 2009-2010. Begin
2009 starten de aanmeldings- en intakeprocedures voor datzelfde studiejaar.

Bijlage 1 Aanmeldingsformulier pilot 'Mbo LOOT'

1. NAW-gegevens

Naam mbo-instelling	
Contactpersoon	
Functie	
Postadres	
Telefoon	
Email	

2. De topsporters

Hoeveel topsporters en sporttalenten worden in uw instelling begeleid en gefaciliteerd?	<i>Nb. Overzichtslijst – met naam, sport en door NOC*NSF toegekende status – van topsporters en sporttalenten meesturen</i>
Hanteert u hierbij de talentprofielen van NOC*NSF? Zo nee, welke (aanvullende) criteria hanteert u om te bepalen of een leerling al dan niet een topsporter of sporttalent is?	
Kunnen alle leerlingen, die aan deze criteria voldoen, gebruik maken van de begeleidingsmogelijkheden en faciliteiten, of alleen leerlingen van een of meer specifieke opleidingen, locaties of units?	

3. De huidige situatie

Waaruit bestaat de huidige begeleiding en facilitering van topsporters? (Geef een korte beschrijving / typering)	
Zijn er een of meer topsportcoördinatoren aanwezig in de organisatie? Hoeveel uur heeft hij/zij of hebben zij hiervoor beschikbaar?	
Is er een topsportbeleidsplan en/of topsportregeling ontwikkeld? Wanneer is dit plan ontwikkeld?	<i>Nb. Het topsportbeleidsplan en/of topsportregeling meesturen</i>
Is er intern draagvlak en commitment voor het topsportprogramma? Waar blijkt dat uit?	
Wat zijn knelpunten c.q. ontwikkelpunten voor uw organisatie aangaande de begeleiding en facilitering van topsporters?	
In hoeverre biedt uw instelling de brede groep leerlingen (niet-topsporters) mogelijkheden om te sporten? Is er sprake van een verplicht of facultatief sportaanbod?	

4. Bijzonderheden

Waarom is uw organisatie een interessante proeftuin voor de pilot mbo-LOOT? Denk aan bijzondere en/of succesvolle aanpakken of samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld op het gebied van e-learning, competentiegericht onderwijs, convenanten, contracten, flexibele stagevormen, woonfaciliteiten, relatie met VO-LOOT, Olympisch Netwerk, Nationaal Topsportcentrum, enz.	
--	--

Bijlage 2 Intakeformulier Individuele begeleiding

Intakeformulier 2008

Individuele Begeleiding (IB)

sporttalent

Naam:	
Invaldatum:	

Sport:	
Discipline:	

Status*:	
----------	--

(*In te vullen door het Olympisch Netwerk IJssel-Vecht / Noord-Veluwe)

Algemene gegevens:

Straat:		Huisnr.:	
Postcode:		Woonpl.:	
Telefoon:		Mobiele tel:	
Email:		Email ouders:	
Website:			

Geboortedatum:		Geboorteplaats:	
Geslacht:		Nationaliteit:	

Sportbond:

Sportbond:			
Zit je in een bondsselectie?			
Zo ja, welke?		Sinds:	
Bondstrainer / coach:			
Adres:		Plaats:	
Telefoon:		Email:	

Zit je in een regionale selectie?			
Zo ja, welke?		Sinds:	
Trainer / coach:			
Adres:		Plaats:	
Telefoon:		Email:	

Vereniging / Club / Team:

Vereniging /club:			
Adres:			
Postcode:		Plaats:	
Team:		Sponsor:	

Gegevens hoofdtrainer/begeleider:

Naam:			
Straat:			
Postcode:		Plaats:	
Telefoon:		E-mail:	
Opmerkingen:			

Training:

Vul onderstaand schema in welke vormen van training je doet. Geef daarbij aan hoe vaak je deze trainingsvorm in de week doet en onder welke begeleiding je hierbij traint.

Training:	aantal per week	aantal per maand
Nationale selectie:		
Regionale selectie:		
Club:		
Krachtraining:		
Anders:		

Sportprestaties:

Op welk niveau heb jij afgelopen jaar gesport?	senioren / junioren regionaal / landelijke / internationaal
--	--

Vul in dit overzicht jouw beste prestaties behaald tijdens NK, EK, WK en wedstrijden van vergelijkbaar niveau.

Jaar	Toernooi/wedstrijd:	Categorie:	Tijd:	Klassering:
2005	NK			
	EK			
	WK			
	overig			
2006	NK			
	EK			
	WK			
	overig			
2007	NK			
	EK			
	WK			
	overig			

Prestatiedoelen:

Wat wil je in het komende jaar in je sport bereiken?	
Wat wil je in de komende 4 jaar in je sport bereiken?	
Had je al eerder gehoord van het Olympisch Netwerk IJssel-Vecht/Noord-Veluwe?	
Ben je op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden van het Olympisch Netwerk?	
Opmerkingen:	

Studie/School:

Studeer je op dit moment?			
Zo ja, vul hieronder de gegevens van je opleiding in.			
Naam onderwijsinstelling:			
Opleiding / studie:		Studiejaar:	
Straat:		Postcode:	
Plaats:		Telefoon:	
Aanvang studie:		Verwachte einddatum:	
Weet je opleiding dat je topsporter bent?			
Krijg je medewerking vanuit je opleiding bij de uitoefening van je sport?			
Zo nee, geeft dat problemen bij je sportuitoefening?			
Heb je een contactpersoon op je opleiding met wie je de problemen met betrekking tot de uitoefening van je sport en het volgen van je opleiding bespreekt?			
Zo ja, wie is dat?		Naam:	
Telefoon:		E-mail:	

Wat wil je na je huidige studie / opleiding doen?			
Vul in welke opleidingen je hebt gevolgd en of je hierbij een diploma hebt behaald.			
Opleiding:		diploma:	
Opleiding:		diploma:	
Opleiding:		diploma:	
Opleiding:		diploma:	

Met het invullen van dit formulier geef ik toestemming tot het verstrekken van mijn NAW-gegevens binnen het faciliteiten netwerk van het Topsport Steunpunt. (*Kruis aan als je hier niet mee accoord gaat*)

Dit formulier kan worden gestuurd naar:
 Topsport Steunpunt regio Zwolle
 Postbus 1
 8000 AA Zwolle

of per e-mail naar:
info@topsportsteunpunt.nl

Bijlage 3 Geraadpleegde literatuur

- Alliantie School en sport samen sterker (2007). *Handboek Bewegen en sport in het mbo*. DeltaHage: Den Haag.
- Bottenburg, M. van, C. Roques & S. Smit (2003). *Ontwikkelingen in het topsportklimaat in Nederland (1998-2002): verslag van de 1-meting (2002) en vergelijking met de 0-meting (1998) van het topsportklimaat in Nederland*. 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media.
- Bottenburg, M. van & S. Smit (2000). *Het topsportklimaat in Nederland*. 's-Hertogenbosch: Diopter - Janssens & Van Bottenburg BV.
- Duijvestijn, P. en S. Blom (2008). *Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs*. Amsterdam: DSP-groep.
- Felix, C. en S. Karsten (2006). *Potentiële topsporters in het mbo*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Hoogbergen, M. (2002). *Met LOOT naar de top. De praktijk en de toekomst van onderwijs en topsport*. Utrecht: Sardes.
- Jonker, L. (2007). *Strategic Knowledge and Young Talented Athletes: The Relationship between Sport and School*. Groningen: Universiteit Groningen.
- NOC*NSF (2004). *Nationaal Coach Platform - Kritische succesfactoren in talentontwikkeling*. Arnhem: NOC*NSF.
- Onderwijsraad (2004). *Hoe kan onderwijs meer betekenen voor jongeren?* Den Haag: Onderwijsraad.
- Rooijen, F. van, Krijns, T. & Urbanus, C. (2002). *De kwaliteit van de faciliteiten in het Olympisch Netwerk Nederland*. Amsterdam: Topsport Amsterdam.

Geraadpleegde websites

- www.stichtingloot.nl
- www.sport.nl
- www.ocw.nl
- www.bewegenensportbve.nl
- www.hbo-raad.nl
- www.roc.nl
- www.vsnu.nl

Bijlage 4 Overzicht respondenten

Deelnemers pilot 'Mbo LOOT'

Instelling	Contactpersoon	Functie
Zadkine	Leo van der Weijden	Topsportcoördinator
Koning Willem I College	Ad van der Velden	Topsportcoördinator
Rijn IJssel	Marijke van der Tuin	Topsportcoördinator
Alfa College	Karin Kienhuis, Nynke van der Schaar	Directeur unit Sport & Beweging Topsportcoördinator
ROC van Amsterdam (Cruyff College)	Peter Jansen	Directeur Johan Cruyff College (JCC), Programmamanager domein Sport
Landstede	Mark Broere	Topsportcoördinator Team Sport Landstede

Overige respondenten en betrokkenen

Organisatie	Respondenten	Functie
Ministerie van OCW	Baukje Spit Louise van de Venne Mark Hesseling	Hoofd Informatie en innovatie Bve Onderzoekcoördinator Directie Bve Senior beleidsmedewerker Directie Bve
Ministerie van VWS	Yolanda Barend Ab Huisman	Senior beleidsmedewerker Directie sport Senior beleidsmedewerker Directie sport
NOC*NSF	Bert Roosenboom Saskia Faber-Taylor	Coördinator NOC*NSF Atletencommissie
Platform Beweging en Sport MBO Raad	Bert Boetes Marieke Weemaes	Coördinator Platform Senior beleidsmedewerker MBO Raad
Stichting LOOT	Rudmer Heerema	Coördinator stichting LOOT
Koninklijke Nederlandse Schaats Bond	Diemer Wolting	
Atletencommissie	Jeroen Straathof	

Voorts hebben wij, in het kader van het onderwijsbrede onderzoek '*Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs*' (DSP-groep, 2008), gesproken met de volgende personen. Dit heeft ook input opgeleverd voor met name hoofdstuk 2 'Topsport in het mbo: situatie en knelpunten' van onderhavig eindrapport.

- Jos de Groen, programmamanager Innovatie DGPV, ministerie van OCW
- Ab Huisman, directie sport, ministerie van VWS
- Marti ten Kate, NOC*NSF
- Erik-Jan Koers, NOC*NSF
- Ad Roskam, NOC*NSF
- Jos Kuipers, Olympisch Netwerk Brabant / Topsport Brabant
- Steef van den Boom, Rotterdam Topsport
- Charles Urbanus, Olympisch netwerk
- Alberthe van de Sluys, topsportcoördinator Randstad
- Marcel van den Berg, Algemeen Manager Topsport Steunpunt Noord
- Piet Hubers, Manager voetbaltechnische zaken, KNVB
- Ger van Haasteren, studiebegeleider nationale jeugdteams, KNVB
- Mark Wolfertz, manager toptennis, KNLTB
- Roel Bron, Consulent Topsport, KNGU
- Gerben Wiersma, hoofdtrainer turnen dames, NTO Heerenveen
- Joost van Maanen, ROC Nijmegen – Johan Cruyff College